

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
Імені професора І.В.Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ
ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ФІЛЬМІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ ТА
ЗАСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

Студентки групи МПа 53-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Островської Анастасії Володимирівни

Допущена до захисту
« ____ » _____ 2019 року

Науковий керівник
доцент Мелько Х.Б.

Завідувач кафедри
_____ професор Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка: ЄКТС _____

Київ -2019

MINISTRI OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUICTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifyind Paper in Translation Studies

LINGUISTIC AND CULTURAL FEATURES OF THE ENGLISH
DOCUMENTARY ON SCIENTIFIC AND TECHNICAL SUBJECTS
AND MEANS OF THEIR REPRODUCTION IN THE UKRAINIAN
LANGUAGE

Group MPa 53-18

Faculty of translation

Full-time student

Majoring 035 Philology,

Specialization 035.041 Germanic Languages

And Literature (including Translation), English

as the first language, Educational Programme

Translation

Studies: Specialized Translation (English

and Second Foreign Language)

Anastasiia V. Ostrovska

Research supervisor:

H.B. Melko

Candidate of Science (Linguistics),

Kyiv – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНОДИСКУРСУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ.....	6
1.1 Лінгвокультурні особливості англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики як лінгвістична проблема.....	6
1.2 Перекладацькі стратегії відтворення лінгвокультурних особливостей англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики	13
1.3 Особливості документального кінодискурсу та специфіка його перекладу.....	23
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2	
ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ФІЛЬМІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ.....	32
2.1 Семантична класифікація термінів документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel»	32
2.2 Морфологічна класифікація термінологічних одиниць документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel».....	40
2.3 Класифікація термінів документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» за номінативною функцією в.....	48
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ФІЛЬМІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНОДИСКУРСУ.....	57

3.1 Відтворення українською мовою термінів у перекладах текстів англійськомовного документального науково-технічного дискурсу.....	57
3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження лінгвокультурних особливостей у перекладі документальних фільмів науково-технічної тематики англійськомовного дискурсу.....	67
Висновки до розділу 3.....	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	97
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРОВАНОГО МАТЕРІАЛУ.....	97
ДОДАТКИ.....	99
Додаток Термінологічна лексика документальних фільмів науково-технічної тематики та її відтворення українською мовою.....	99
SUMMARY.....	112

ВСТУП

В століття масової глобалізації та бурхливого розвитку технологій особливу роль відіграє медіа простір, який включає в себе як друковані видання так і радіо та телемовлення і мережу Інтернет. Він є невичерпним джерелом інформації та засобом комунікації для сучасної людини.

В ХХІ сторіччі важко уявити собі, як раніше люди спілкувались між собою тільки безпосередньо, або за допомогою листів. Зрозуміло, що таким чином люди могли спілкуватися, здебільшого в середині своєї мовної спільноти, і тільки вибрані знали більше однієї мови, а тому і наукові знання були доступні небагатьом.

Сьогодні з його розвиненими технологіями відкриває кожному бажаному шлях до отримання бажаної інформації і необхідних знань. Найпопулярнішими є телебачення та мережа Інтернет. Вони дозволяють сучасній людині спілкуватися, отримувати, сприймати та передавати інформацію один одному.

Невичерпним джерелом інформації для сучасної людини став кінематограф. З розпадом Радянського Союзу та здобуттям незалежності в Україні нарівні з державним телеканалом з'явилося багато комерційних. Більшість з них закуповує кінопродукцію іноземних виробників. Наразі для демонстрації по телебаченню її необхідно перекласти мовою, доступною глядачеві. В зв'язку з білінгвізмом більшості мешканців України кінопродукція довгий час перекладалась саме російською мовою, навіть незважаючи на пояснення Конституційного суду України основних положень частини 2 статті 14 Закону України «Про кінематографію» від 13 січня 1998 року № 9/98ВР (справа про розповсюдження іноземних фільмів), згідно з яким «іноземні фільми перед розповсюдженням в Україні обов'язково повинні бути дубльовані або озвучені або субтитровані державною мовою» [39: 169]. Особливо це стосувалось документальних фільмів, тому що художні, які користувались у

глядачів більшим попитом, якщо і не дублювались то обов'язково субтитрувались українською мовою. Документальні фільми демонструвались найчастіше російськомовними каналами, або закуповувались українськими каналами вже дубльованими російською мовою. Оскільки дублювання або субтитрування потребує фінансових затрат, дуже мала кількість документальних фільмів трансливалась українською мовою. Дану проблему підкреслює і ситуація з науковими дослідженнями, щодо кіноперекладу, або як його позиціонують науковці, аудіовізуального перекладу. Так науковими розвідками в сфері аудіовізуального перекладу займалися Т. Андрієнко, Н. Аносова, О. Бондаренко, Н. Бухольц, В. Вострецова, А. Гудманян, В. Демецька, О. Лесинська, Т. Лук'янова, Н. Матківська, Р. Матосов, А. Мельникова, К. Мізін, Л. Чернікова, та ін., наукові роботи здебільшого стосуються художніх та анімаційних фільмів, дослідженням документальних фільмів науковці практично не займаються. Дослідженням же перекладу документальних фільмів науково-технічного тематики українською мовою увага практично зовсім не приділяється. Та в зв'язку з переходом телеєфіру на державну мову з 8-00 до 20-00, потреба в перекладі документальних фільмів буде тільки збільшуватись, тому наше дослідження наразі є актуальним.

Актуальність теми дослідження зумовлена недостатньою увагою перекладознавчої спільноти до аудіовізуального перекладу взагалі, та перекладу іншомовних документальних фільмів науково-технічної тематики зокрема, в тому числі і англійськомовних. Особливо актуальним переклад документальних фільмів став тому, що на наразі 80% ефірного часу є україномовним, а більшість документальних фільмів, які виходили в український прокат до цього часу були дубльовані російською мовою. Англійськомовні документальні фільми науково-технічної тематики є доволі специфічними з точки зору перекладу, тому виникає необхідність в

дослідженні засобів відтворення їх лінгвокультурних особливостей українською мовою.

Мета роботи – з'ясування засобів відтворення лінгвокультурних особливостей англійськомовних документальних фільмів українською мовою.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні

завдання:

- розкрити лінгвокультурні особливості документальних фільмів науково-технічної тематики;
- виявити специфічні ознаки документальних фільмів науково-технічної тематики;
- простежити класифікацію термінологічних одиниць як лінгвокультурних особливостей документальних фільмів науково-технічної тематики;
- визначити особливості перекладу науково-технічних термінів українською мовою;
- з'ясувати особливості аудіовізуального перекладу;
- окреслити способи відтворення українською мовою лінгвокультурних особливостей документальних фільмів науково-технічної тематики в англійськомовному дискурсі.

Об'єктом дослідження є лінгвокультурні особливості англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики українською мовою.

Предмет становлять дослідження відтворення лінгвокультурних особливостей англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики українською мовою.

Вибір методів дослідження обумовлене метою та завданнями роботи та має комплексний характер із застосування загальнонаукових, лінгвістичних та перекладацьких методів. Основним є метод перекладацького аналізу оригінальних англійськомовних документальних фільмів науково-технічної

тематики та їх перекладу українською мовою. Із загальнонаукових методів застосовувались аналіз літературних джерел, синтез для розробки загального плану дослідження, дедуктивний метод для виявлення термінів в документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel», методи зіставного та порівняльного аналізу для порівняння отриманих результатів та виявлення їх практичного значення. Для формування теоретичної бази дослідження використовувався дескриптивний метод, для визначення кількісних показників та співвідношення термінологічних одиниць в документальних фільмах науково-технічної тематики – метод кількісних підрахунків. Структурно-семантичний метод аналізу використовувався для класифікації термінологічних одиниць досліджуваних документальних фільмів, для визначення використаних перекладачем трансформацій – метод трансформаційного аналізу. Метод контекстуального аналізу був використаний для відокремлення термінологічних одиниць та їх характеристик в оригіналі та перекладі.

Наукова новизна одержаних результатів вперше розглянуто проблему перекладу англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики, розкрито способи відтворення їх лінгвокультурних особливостей українською мовою.

Практичне значення одержаних результатів полягає у внеску до загальної теорії перекладу, аудіовізуального перекладу, зокрема до спеціальної теорії аудіовізуального перекладу документальних фільмів науково-технічної тематики.

У результаті вивчення предмету дослідження було отримано результати, які можна використовувати у викладання практичного курсу перекладу у вищій школі розділу «Аудіовізуальний переклад».

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та резюме.

У Вступі визначається актуальність теми, мета та завдання кваліфікаційної роботи, об'єкт і предмет і методи дослідження, наукова новизна і практичне значення одержаних результатів; У Розділі 1 висвітлюється поняття лінгвокультурних особливостей, зокрема англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики, перекладацькі стратегії, які використовуються для їх відтворення українською мовою, особливості документального кінодискурсу та специфіка його перекладу; У Розділі 2 аналізуються термінологічні одиниці як лінгвокультурні особливості документальних фільмів науково-технічної тематики, визначається їх структурна і семантична класифікації та класифікація за номінативною функцією; У Розділі 3 розглядається пособи відтворення термінів в англійськомовних документальних фільмах науково-технічної тематики та застосування перекладацьких трансформацій для перекладу даних фільмів українською мовою; У Загальних висновках підсумовуються результати дослідження; У Додатку подаються речення з англійськомовних документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» та їх переклад українською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНОДИСКУРСУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

1.1 Лінгвокультурні особливості англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики як лінгвістична проблема

Мова є не тільки засобом спілкування, а і носієм культури того народу, який нею володіє. З одного боку вона є компонентом культури, а з іншого засобом її формування і зберігання. Людина ж відіграє ключову роль як носій мови та представник певної культури. Тому в сучасній лінгвістиці виник новий напрям – лінгвокультурологія – наука, яка досліджує взаємозв'язок та взаємодію культури і мови у її функціонуванні. З огляду на це процес перекладу розглядається як передача інформації з однієї мови на іншу з огляду на лінгвокультурні особливості, притаманні вихідній мові [17: 4; 82: 288].

Процес перекладу з однієї мови на іншу це не тільки передача інформації з вихідної мови на мову перекладу, а і міжкультурна комунікація. Кожній культурі притаманні універсальні та специфічні риси. Перші загальнозначущі для представників різних культур «їх зміст зумовлений спільними для всієї людської спільноти духовними цінностями, що сформувалися протягом тривалого процесу розвитку» [11: 259; 72: 110]. Специфічні ж риси роблять культуру кожного окремого народу неповторною. Свідомість людини невід'ємна від культурних традицій, в яких вона живе, тому просто перекласти текст з однієї мови на іншу недостатньо, потрібно передати культурні особливості того народу, з чиєї мови він перекладається. На думку Ю. Соболя задачею перекладу є перетворення одного лінгвокультурного варіанта висловлювання в інший, так як мови є частинами культур і відрізняються національно-культурними рисами, закріпленими, наприклад, в змісті мовних

одиниць [67: 103]. Знання особливостей культур іноземної мови та тієї, на яку перекладають, як і розуміння тексту, який перекладається, в усьому багатстві його національно-культурної семантики є необхідною умовою перекладу, як акту міжкультурної комунікації [81: 116; 99: URL]).

М. Шутова проаналізувавши етнокультурні стереотипи (схематизовані, усталені структури колективної свідомості, які сформувалися в результаті спільної діяльності представників певного етносу, спільноти, групи; зафіксовані в мові й культурі певної нації [79: 179]) англійців через їх мовну та ментальну проєкцію, доходить висновку про взаємозв'язок мови і культури у просторі й часі та виділяє домінантні риси етнокультурних стереотипів сучасних англійців: логічне раціональне мислення, що визначає прагматизм і обачність, які проявляються скрізь [83: 44].

Лінгвокультурні особливості надають літературі певного народу ознаки, які формують її характерний стиль.

Г. Костенко виділяє такі норми стилю сучасної англійської наукової та технічної літератури. В лексиці вживається велика кількість спеціальних термінів і слів не англосаксонського походження. Слова відбираються дуже ретельно для максимально точної передачі думки. Багато службових (функціональних) слів (прийменників та сполучників) та слів, які забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловлювань (прислівників). В граматиці використовуються тільки встановлені в письмовій формі граматичні норми. Поширені пасивні, безособові та невизначено-особові конструкції. Здебільшого вживаються складносурядні та складнопідрядні речення, в яких переважають іменники, прикметники та неособові форми дієслова. Логічне виділення часто досягається шляхом відступу від твердого порядку слів (інверсії). Спосіб викладення матеріалу логічно обґрунтований, без застосування емоційно забарвлених слів, висловів і граматичних конструкцій – формально-логічний [31: 63].

Ю. Соболю, дослідивши особливості англійського науково-технічного стилю, приходять висновку, що для нього характерні: 1) додаткове уточнення матеріального об'єкту, що описується та вирізнення ознаки; 2) описання цілого по його частинам, тобто метонімічний перенос; 3) поширена образність, англійська мова вільно «оперує» метонімічними та метаморфічними засобами. Одним з проявів образності є прийом анімізму, який має метафоричний характер та заснований на «приписуванні» неживому матеріальному об'єктові властивостей живого об'єкта; 4) в англійських текстах часто підкреслюється участь людини – особи, яка, як би здатна впливати на будь-який процес, або явище. Англійська культура, що є складовою західної культури, слідує принципу пріоритетності людини по відношенню до дійсності, що в мові знаходить відображення в доволі частому зазначенні особи. Дослідниця зазначає, що перелічені особливості носять лінгвокультурний характер. Однією з глобальних характеристик мови англійської культури є образність, яка так чи інакше присутня в багатьох явищах [67: 103-105]. Наявність образності у науковому стилі підтверджує К. Лут «образність специфічно актуалізується у науковому стилі, оскільки покликана виконувати дещо відмінні функції, наприклад, прояснити складні для розуміння поняття або переконати читачів у достовірності тези, що стверджується» [42: 55].

Ще однією особливістю англійськомовних науково-технічних текстів, яка ускладнює переклад, є велика кількість іменних словосполучень, що не мають в українській мові відповідної форми [5: 58].

Деякі науковці Н. Валгіна, М. Ворошилова та ін. науково-технічні тексти відносять до типу так званих креалізованих текстів (змішаного типу), що складаються з двох негомогенних частин: вербальної (мова/мовлення) і невербальної (належить до інших знакових систем, ніж природна мова), які активно взаємодіють між собою. Розрізняють тексти з частковою та повною креалізацією. На думку Н. Валгіної в науково-технічних текстах присутня

повна креолізація, де вербальний текст повністю залежить від зображувального ряду і само зображення виступає в якості обов'язкового елементу тексту. Тобто для кращого розуміння даного виду тексту необхідні наявні матеріали, а саме, таблиці, графіки, схеми, фотоматеріали, тощо [7: 127]. До креалізованих текстів деякі дослідники відносять також кінотексти, тексти радіомовлення, телебачення, реклами, засоби наочної агітації та пропаганди.

М. Єфремова вважає, що поняття кінотекст, складніше ніж «креалізований» текст, бо зображення рухається, а вербальний компонент представлений мовою, що звучить, при смисловому та кількісному домінуванні останньої [21: 19].

Н. Семенюк відносить кінофільми, мультфільми та ін. до «багатоканальних» текстів, гетерогенних комплексів, сприйняття яких відбувається за допомогою зору і слуху. [62: 35-36].

Документальний фільм, як і кіно взагалі, є «багатоканальним» текстом, який сприймається глядачем на слух та підкріплюється невербальними засобами. Документальний фільм науково-технічної тематики – це «багатоканальний» текст науково-технічної тематики, перенасичений специфічними словами – термінами, які при іншомовному (в даному дослідженні англійськомовному) походженні фільмів, потребують перекладу на мову реципієнта.

Науковці по-різному визначають поняття «термін». О. Арделан приводить визначення з тлумачного словника, як спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній професійній сфері [2: 288]. В. Згурська подає визначення “Термін – це спеціальне слово або словосполучення, яке вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва, юриспруденції тощо” [25: 36-537]. В. Нечипоренко визначає поняття «термін», як емоційно нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження

понять та назв предметів. Вона зазначає, що «термін являє собою слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замкненістю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань» [52: 39-40].

Основні ознаки терміна за визначенням О. Арделана, це системність, дефініція (чітко окреслене поняття), точність, однозначність – існують дві категорії термінів: загальнонаукові і загальнотехнічні, які виражають загальні поняття, та спеціальні (номенклатурні) терміни, які виражають окремі поняття науки і техніки [12: 130], експресивна нейтральність [2: 288].

Лінгвісти за морфологічною будовою поділяють терміни на: 1) прості або терміни-слова : а) терміни-кореневі слова: власна непохідна лексика (*moan, meal, nail*) та запозичена непохідна лексика (*object, acid, acne*); б) похідна лексика: похідні префіксальні (*overheat* – ‘перегрівати’, *bimetallic* – ‘біметалічний’), похідні суфіксальні (*cooler* – ‘охолодник’, *boiler* – ‘казан’, *separator* – ‘сепаратор’, *strainer* – ‘фільтр’, *sensor* – ‘сенсор’); похідні суфіксально-префіксальні (*reprocessing* – ‘повторна обробка’, *recycling* – ‘рециркуляція’); в) терміни-складні слова (*roentgenography, afterpotential*) ; 3) складні – (складаються з декількох основ) терміни-словосполучення; 4) складені (складаються з декількох слів) багатоконпонентні терміни мають три-, чотири- і більше компонентів; 5) терміни-аббревіатури (*AIDS* – *acquired immuno deficiency syndrome*); 6) буквені умовні позначення (*T-cellsurface*); 7) символи (знаки) – наприклад, математичні, хімічні та інші (*Au* – *Gold*, *Ag* – *Silber*); 8) номенклатура – (“*jumping*” *determinant* – ‘детермінанта, що мігрує’, епітон, який не має статичної локалізації) [2: 289; 35: 52; 54: 68-69].

В свою чергу терміни словосполучення поділяються на: 1) терміни-словосполучення, компоненти яких можуть вживатися самостійно (*band-gap energy* – ‘енергія іонізації’, де *band-gap* – ‘іонізація’, *energy* – ‘енергія’); 2) терміни-словосполучення, один компонент яких – технічний термін, а інший

–загальноживане слово. Структура такого терміна може бути «іменник + прикметник» або «іменник + іменник» (*green power* – ‘екологічно чиста енергія’; 3) терміни-словосполучення, обидва компоненти яких є загальноживаними лексичними одиницями (*outside air* – ‘кондиціоноване повітря після опалення’ [30: 69; 59: 134]).

Однією з головних вимог до терміна є його вмотивованість. В будь-якій з морфологічних категорій можуть бути представлені метафоричні, або семантично вмотивовані терміни. За характером мовної вмотивованості лексико-семантичних варіантів багатозначного слова традиційно визначають два основні типи перенесення значення найменувань: метафору і метонімію. Мовні метафори, як правило, висловлюють стійку подібність, якусь постійну схожість, частіше за все за формою, розміром, кольором, якістю та іншими ознаками, що сприймаються за допомогою органів чуттів (*the neck of the bottle* – ‘шийка склянки’, *mouth of the river* – ‘гирло річки’, *the lungs of the town* – ‘легені міста’ [32: 65]).

Кількість термінів у розвинених мовах перевищує чисельність загальноживаних слів і невідомо зростає. Термінологічні одиниці надходять до мови різними шляхами, а саме, наданням статусу термінів словам загальнолітературної мови, шляхом заміни їх значення (семантичний шлях), утворенням шляхом запозичення з інших мов та галузей та морфологічним шляхом (за відповідними словотвірними моделями) [78: URL; 20: URL; 53: 7; 58: 102: URL].

При утворення терміна шляхом заміни значення слів загальнолітературної мови в основу терміна покладається ознака того предмета чи явища, яким необхідно назвати термін. Виділяють чотири види подібного термінотворення.

1. Називання за схожістю зовнішніх ознак, для виразу терміна використовується слово, яке позначає предмет із зовнішніми ознаками схожими

з ознаками об'єкту термінування (форма, розмір, колір і т. ін.). Наприклад, назви окремих частин тіла в назвах деталей машин: *head* – 'голівка', *tooth* – 'зуб', *knee* – 'коліно', *kneed* – 'колінчастий', *finger* – 'палець', 'шриф', 'контакт', *cheek* – 'щока', 'бічна стінка' і т.д. Багато механізмів отримали назви від назв тварин (*crane* – 'підйомний кран', за формою нагадує журавля).

2. Називання за схожістю функції, для виразу терміна використовується слово, яке позначає предмет, функції якого схожі з функціями об'єкту термінування, наприклад, *wing* – 'крило літака', *to doctor* – 'лагодити', 'усувати', *door* – 'засув', 'люк').

3. Терміноутворення за суміжністю понять, в основі якого лежить метонімія, наприклад термін *tare* – 'тара' використовується для позначення не лише упакування, а й його ваги.

4. Терміни, утворені за аналогією понять, характерні тим, що для вираження термінованого поняття вживається слово із побутової лексики, яке може мати асоціації із термінованим науковим поняттям (наприклад, *fatigue* – 'втомлюваність металу', *resistance* – 'опір', *exhaust* – 'випуск', 'вихлопна труба').

Отже, метафоризація загальноживаної лексики є відомим джерелом поповнення термінологічного словника [32: 65; 12: 131].

Дослідженням вживання метафори в науково-технічних текстах займається О. Скобнікова, вона приводить слова М. Блека: «Можливо, будь-яка наука починається з метафори і завершується алгеброю, і, можливо, також, що без метафори наука ніколи не досягла б алгебри» та зазначає, що метафори в науково-технічних текстах приміняються як в якості термінів, так і для вираження загальних понять, які набувають сенсу при уточненні [65: 142]. Використання метафор в науково-технічному тексті зазначають Б. Гриньов, В. Любинський, Л. Ламааши, А. Котковець, Г. Матковська І. Кузнецова.

За визначенням І. Кузнецової «метафоричний термін являє собою складну структуру, в якій фіксуються знання про об'єкт, що позначається, та сукупність певних семантичних ознак. Метафора ... надає термінові яскравої образності, яка дозволяє заглибитись у те чи інше наукове поняття, окреслити контури його семантики. Утворення термінів способом метафоризації передусім зумовлене тим, що технічні терміни формувалися на основі народних узагальнень, отриманих у процесі практичного пізнання світу» [34: 89].

Більшість термінів є неологізмами, які утворюються морфологічним шляхом, в результаті невпинного розвитку технічних засобів та технологічних процесів, що призводить до необхідності давати їм назви, часто за допомогою утворення нових слів.

1.2 Перекладацькі стратегії відтворення лінгвокультурних особливостей англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики

Проблему аудіовізуального перекладу досліджували Н. Аносова, В. Вострецова, О. Гридасова, А. Гудманян, В. Демецька, Т. Добросклонська, М. Єфремова, Н. Матківська, Р. Матосов, А. Мельник, С. Назмутдинова, Ю. Плетенецька, Г. Слишкін, І. Фьодорова та ін., як було зазначено вище, здебільшого роботи науковців стосуються перекладу художній і анімаційних фільмів. Переклад документальних фільмів досліджений недостатньо.

Н. Матківська зазначає, що аудіовізуальний переклад трактується вченими як переклад вербального супроводу до відеоряду, що використовується на телебаченні, при перекладі фільмів та іншої аудіо-відео продукції та має безліч синонімічних назв, а саме, теле/відео переклад, кіно переклад, медіа переклад, екранний переклад. Він виступає матеріалізацією різноманітних елементів, а саме: візуальних та звукових, вербальних та

невербальних. При перекладі аудіовізуального продукту перекладач працює не тільки над текстом (діалоги/коментарі), а охоплює й інші аспекти медіа мистецтва, які є поліфонічними за своєю суттю (звуковими ефектами, зображенням, атмосферою відео). При аудіовізуальному перекладі утворюється два семіологічних комплекси – оригінал і переклад. «Тому еквівалентність перекладу аудіовізуального продукту – це не тільки відповідність між лінгвістичними елементами у двох мовах, а й адекватний зв'язок між вербальними і невербальними структурами окремо у творах оригіналу та перекладу» [45: 147; 86: URL; 88: URL; 92: URL; 93: URL].

Науковці виділяють такі види аудіовізуального перекладу: субтитрування (*subtitling*) – «подання перекладу діалогів оригіналу мовою цільової аудиторії у вигляді синхронних субтитрів (зазвичай внизу кадру)» та переозвучення (*re-voicing*) термін для позначення аудіовізуальних методів перекладу при яких частково або повністю перекривається усний текст оригіналу аудіовізуального продукту цільовою мовою. До переозвучення належать: 1) закадровий переклад (*voice-over* або *half-dubbing*), достовірний переклад оригінального повідомлення, виконаний приблизно у синхронному режимі, переважно в режимі монологів. Передбачає накладання звукової доріжки цільового тексту на приглушену звукову доріжку оригінального тексту.; 2) коментар (*narration*) розширений закадровий переклад з формальними граматичними структурами та навіть декількома голосами в озвученні; 3) аудіодескрипція (*audio description*) «описовий метод вставки аудіопояснення та описи декорацій, персонажів і дій, що відбуваються в різних аудіовізуальних засобах, коли інформацію про ці візуальні елементи не пропонують у регулярній аудіопрезентації»; 4) адаптація або вільний коментар (*free commentary*) вільний, та часто виконаний у різному режимі переклад, до якого додають різноманітні журналістські елементи де оригінальний текст перекривається частково або повністю; 5) дубляж (*dubbing*) повна заміна

звукової доріжки мови оригіналу на звукову доріжку цільової мови з метою показу в країнах де мова оригіналу не є рідною [1: URL; 6: 46; 33: 72; 47: 4; 87: URL; 89: URL; 94: URL; 95: URL; 98: URL; 103: URL].

О. Лесінська визначає кінофільм як своєрідний культурний феномен, що відображає соціокультурні пріоритети суспільства і також спосіб формування картини світу як окремої особистості, так і лінгвокультурного суспільства загалом [39: 169].

На відміну від перекладача тексту, який може залишити коментар, до тексту що передається вихідною мовою, перекладач фільму позбавлений такої можливості, так як кінотекст призначений для негайного сприйняття. А в двох мовах, як відомо, зустрічаються слова з повною відсутністю відповідностей. Такі слова або словосполучення, які не мають ні повних ні часткових відповідностей у словнику іншої мови називають безеквівалентною лексикою. В науково-технічних документальних фільмах такою лексикою виступають власні назви (географічні назви, особові імена, назви установ та ін.) та реалії, слова – реалії, це словникові одиниці, які означають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу (терміни-неологізми, терміни, що прийшли з загальнолітературної мови шляхом заміни значення, метафори тощо) [10: 100; 76: 173].

Іншою проблемою перекладу документальних фільмів є алюзії. Алюзія – це «коротке, непряме, навмисне відсилання до людини, місця, події (вигаданих або реальних), або інших витворів мистецтва». До зазначеного можна додати, що відсилання може мати місце також і по відношенню до інших культурних елементів (назв, товарів, фільмів, тощо). Алюзія передбачає участь реципієнта, вона потребує розуміння, хоча і є натяком який розрахований на асоціації. Алюзії зрозумілі не всім членам культурної або лінгвістичної спільноти, а лише тим, які знають що саме приховано за таким натяком, що свідчить про їх культурну грамотність [8: 46].

Переклад документального фільму, так же як і художнього, починається з перекладу назви. Назва фільму відіграє велику роль у розумінні жанру фільму, встановлює зв'язок між назвою та змістом, привертає увагу потенційного глядача своєю оригінальністю. В назві фільму стискається зміст усього фільму в одну фразу, перекладач має це враховувати для досягнення адекватності перекладу [18: URL; 41: URL; 102: URL]. В. Мошкович розуміє адекватність як динамічну категорію перекладу, орієнтовану на максимально можливе в певній комунікативній ситуації відтворення змісту тексту вихідної мови на мову перекладу, зі збереженням прагматичних і стилістичних аспектів вихідної мови [50: 45].

В аудіовізуальному перекладі найчастіше використовують дві макростратегії : стандартизацію та адаптацію. Адаптація включає дві мікростратегії – доместикацію та форенізацію. Н. Бухольц зазначає, що стандартизація або «нормалізація» передбачає використання стандартних варіантів мови, не відтворюючи усіх особливостей оригіналу, тобто елімінуючи їх у перекладі. Стандартна мова передбачає, що мова відповідатиме загальним критеріям грамотності, тобто належне використання мовних засобів. Адаптацію вона розуміє «як набір певних перекладацьких операцій для відтворення оригінального тексту із збереженням прагматичного ефекту оригіналу та із врахуванням лінгвістичних, соціальних та культурних особливостей оригінального тексту і цільової аудиторії, яка також має певні умови та обмеження свого застосування» [6: 78-89]. Використання стратегії адаптації у перекладі розглядають в своїх роботах В. Демецька, Т. Лук'янова, К. Тарасенко, Т. Ткачук, І. Фьодорова, ін. [41; 70: 47; 71: 135; 73: 144]. Адаптація складається з двох мікростратегій – доместикації та форенізації.

Доместикація або одомашнення (*domestication, naturalisation*), коли перекладач замінює елементи вихідного тексту, які є специфічними для культури оригіналу, елементами культури адресата; мова при цьому

спрощується та стає близькою до цільової культури: назви речей та звичаїв, які є чужими замінюються на місцеві еквіваленти; при цьому створюється світ, який значно відрізняється від зображеного в оригіналі.

Форенізація (*foreignization*) або очуження переклад орієнтований на культуру оригіналу, коли перекладач намагається передати специфічні культурні елементи тексту оригіналу як такі, завдяки чому глядачі намагаються стати носіями іншої культури [46: 138; 48: 176; 49: 125-127; 101: URL]. Стратегію перекладу кожен перекладач вибирає на власний розсуд, в залежності від тематики фільму, та обізнаності в ній перекладача, наявності в нього відповідних знань, цільової аудиторії, та ін.

При перекладі фільмів українською мовою, не залежно від способу за допомогою якого він відбувається, необхідно пам'ятати про культуру мовлення, що складається з: 1) правильності мовлення – це спілкування узгоджене з мовними нормами сучасної української літературної мови. Носії мови оцінюють мовлення як правильне (нормативне) та неправильне (помилкове); 2) мовленнєвої майстерності – це, разом з дотриманням норм української літературної мови, вміння вибирати з існуючих варіантів найбільш вдалий у смисловому відношенні, стилістично-доречний, виразний [69: 151; 74: 88]. А. Гудманян сформулював основні помилки кіноперекладу: буквальний переклад, недотримання норм мови перекладу, невиправдане застосування стратегії доместикації та форенізації, а також трансформації компенсації, вживання слів із негативною конотацією та росіянізмів [15: 110]. На надмірне використання росіянізмів у мові українського перекладу вказує і О. Полякова [57: 110].

Перекладачеві необхідно враховувати цільову аудиторію, на яку розрахований даний фільм, це можуть бути науковці або працівники з необхідною освітою певних галузей, про які йдеться у фільмі, проте це також можуть бути і студенти, для яких даний фільм буде демонструватись з

освітнянською метою і працівники без необхідної освіти, але які за певних умов будуть причетні до використання у роботі механізмів чи апаратів, про які йдеться у фільмі; переклад повинен бути зрозумілим для всіх [3: 78; 43: 93].

Переклад наукових текстів – складний процес, який включає наступні етапи: 1) зорове чи слухове сприйняття інформації чужою мовою, усвідомлення її змісту; 2) аналіз інформації мовою оригіналу та синтез її рідною мовою; 3) відтворення змісту рідною мовою [9: 100; 23: 59; 24: 60; 75: 181].

При перекладі технічних текстів необхідно дотримуватись наступного алгоритму: 1) читання тексту; 2) виявлення складних термінів; 3) виявлення граматичних конструкцій; 4) виявлення складних лексичних зворотів; 5) виявлення жаргонних термінів; 6) користування словником(знаходження незнайомих або незрозумілих термінів в загальних, загально технічних, спеціальних словниках); 7) користування довідниками та спеціальною літературою [13: 541]. Потрібно пам'ятати також про так званих «псевдодрузів перекладача», тобто слова чи фрази, що характеризуються однаковою чи подібною формою у двох або більше мовах, які викликають хибні асоціації у мовця чи перекладача про їхню семантичну еквівалентність, що призводить до помилок у перекладі [22: 3].

Проблемою перекладу термінів займалися А. Кукаріна, Н. Іваницька (переклад аббревіатур), Б. Гриньов, В. Любинський, Н. Молчанова, Л. Ламааши (терміни в галузі радіаційної техніки), Н. Тарасенко (авіаційна галузь), В. Згурська, Л. Чернікова(юридична термінологія), О. Сухий (інвестиційна термінологія), В. Жалай, З. Кунч, О. Арделан, А. Підгорна (галузь ергетики), А. Філіна(галузь макроекономіки), М. Кузнєцова, Л. Шальопа, Т. Штундель, А. Косенко (галузь медицини), А. Портна, Н. Лабезна (галузь адитивного виробництва), Е. Божко (сфера кіно) та ін.

При перекладанні термінів фахівці зіштовхуються з такими труднощами, як полісемантичність (багатозначність), синонімічність термінів, вибір

адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу терміна, особливості вживання загальнонародних слів, правильне застосування способу перекладу лексики, переклад слів-неологізмів (багато термінів є неологізмами), аббревіатур [13: 540; 100: URL]. І. Куца на підґрунті низки наукових досліджень під полісемантичністю терміна розуміє його здатність мати два або більше значень, які пов'язані між собою на основі подібності, суміжності чи інших ознак. Однозначність терміна можлива тільки в межах однієї терміносистеми. Тобто, термін в різних терміносистемах може мати різні значення, що сильно ускладнює його переклад [37: 99]. Н. Лоскутова досліджує таке поняття як синонімічність термінів в кінематографічній області. В своїй розвідці вона доходить висновку що в супереч основній вимозі до терміна та його головній характеристиці – однозначності, практично в кожній терміносистемі наявна певна кількість синонімічних термінів. Дослідниця розрізняє терміни за ступенем синонімічності: часткові синоніми та абсолютні синоніми (дублети і варіанти), останні переважають [40: 30]. Синонімічність термінів також ускладнює їх переклад.

Л. Козуб вказує на наявність слів, які мають недиференційоване значення та розпадаються на низку часткових. Наприклад, іменник *canal* означає 'канал', але в конкретному тексті це 'протока', 'рукав' або 'русло'. Набагато рідше при перекладі з англійської мови на українську простежується зворотнє явище: заміна конкретного поняття більш абстрактним. Така трансформація називається генералізацією [27: 129].

В процесі дослідження науковці виділяють наступні способи перекладу, як такі що найчастіше використовуються для перекладу термінів в різних галузях науки і техніки, це транскодування (транслітерування, адаптивне та змішане транскодування), калькування, використання одноквівалентних та багатоквівалентних відповідників та описовий переклад [59: 135; 60: 106].

Розглянемо способи перекладу термінів детальніше.

Транскодування – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування: транскрибування – коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, *terrorism* – ‘тероризм’, транслітерування – слово вихідної мови передається по літерах абеткою мови перекладу, *Vice-President* – ‘Віце-Президент’ змішане транскодування – переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування – *arrest* – ‘арешт’, та адаптивне транскодування форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад *extradition* – ‘екстрадиція’, *declaration* – ‘декларація’.

Калькування (дослівний або буквальний переклад) – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові його частини перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Використовується для перекладу нових слів (термінів) Наприклад: *biosynthesis* – ‘біосинтез’, *genotype* – ‘генотип’, *exercise of right* – ‘здійснення права’. Повними еквівалентами, також перекладаються терміни, які є інтернаціональними (походять з латинської чи давньогрецької мов), наприклад: *absorption* – ‘абсорбція’ (від лат. *absorptio* – ‘поглинання’); *Colorimeter* – ‘колориметр’ – (від лат. *Color* – ‘колір’ і грец. *metreo* – ‘виміряю’). Калькування частіше використовується для перекладу складних термінів та за умови, що утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові: *restoration of custody* – ‘відновлення опіки’, *confession of guilt* – ‘визнання вини’.

Описовий переклад. Він становить такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням або більшим за кількістю компонентів словосполученням, яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення. Така передача значення термінознака

застосовується при перекладі багатокomпонентних термінів, які є відомими за кордоном, але у нас тільки починають з'являтися, наприклад: (27) *Surface skimmer takes off oily surface film* – *Пристрій, для зняття речовин з поверхності стічних вод, прибирає масляну плівку* [27: 129; 38: 62; 77: 131].

О.Бережна до прийомів за допомогою яких здійснюється переклад термінологічних одиниць відносить такі міжмовні трансформації як: лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні трансформації: диференціація значення; конкретизація значення; генералізація значення; смисловий розвиток; антонімічний переклад; цілісне перетворення; компенсація втрат в процесі перекладу. До граматичних трансформацій при перекладі відносять наступні: зміна порядку слів; зміна структури речення; додавання; опущення [4: 71; 77: 130-131].

В залежності від способів утворення, в якості термінів можуть виступати метафори і неологізми.

Для перекладу метафор А. Котковець рекомендує використовувати способи запропоновані П. Ньюмарком:

- заміну образу мови джерела стандартним образом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу;
- відтворення метафори за допомогою образного порівняння зі збереженням образу (але з можливою зміною експресії);
- переклад метафори (або образного порівняння) за допомогою образного порівняння (або, інколи, метафори) з тлумаченням значення (це сприяє розумінню, але може призвести до втрати експресивності висловлювання);
- відтворення семантики метафори описово (може застосовуватися, якщо метафора нечітка і її збереження є недоречним, хоча певні аспекти настанови висловлювання можуть втратитися);

- пропущення метафори, якщо вона є надлишковою (необов'язковою);
- збереження метафори з конкретизацією значення з метою підсилити образ.

При перекладі науково-технічних термінів необхідно пам'ятати про відмінності передачі мовних («стертих»), таких, перекладні відповідники яких зафіксовані в словнику, у перекладі можуть передаватись як метафоричним словом (*coal basin* – ‘угільний басейн’, *apron* – ‘козирок’, *herring-bone tooth* – ‘зуб шевронного колеса’) так і неметафоричним словом (*altar* – ‘горизонтальний шельф’, *goose-neck tool* – ‘пружинний різець’) та мовленнєвих (індивідуально-авторських) метафор. Образ метафори у перекладі може відрізнитися від оригіналу. Іноді перекладач при перекладі мовної метафори має вибір між метафоричним і неметафоричним відповідником [32: 65; 44: 85].

Відтворення метафоричних термінів можливе за допомогою перекладацьких деформацій, а саме, трансформації концептуальної структури терміну-метафори мови оригіналу *back light* – ‘невидиме світло’, *grey eminence* – ‘сірий кардинал»; деметафоризації терміну – *white tag* – ‘паспорт енергоефективності’, *black-ink operation* – ‘прибуткова афера’. [44: 85]

Неологізми найчастіше створюються для позначення нового предмета або поняття і не мають аналогів у мові перекладу [61]. Для перекладу неологізмів І. Присяжнюк рекомендує використовувати описовий спосіб перекладу [60: 106], а І. Середюк, Я. Базанюк взявши за основу праці В. Карабана та Е. Скороходька пропонують наступний алгоритм перекладу терміну-неологізму: 1) лінгвістичний етап, на якому здійснюється семантичний аналіз компонентів терміна; 2) контекстний етап: а) текстовий підетап: відбір необхідної інформації з уривків із технічної документації, б) підетап комунікативної ситуації: аналіз використання цього терміна в різних ситуаціях, консультація із спеціалістами галузі; 3) завершальний етап: на основі наявної

інформації та утворених варіантів відбирається найбільш придатний до життя термін [63: 100], подібний алгоритм приводять в своїй статті і Л. Робійчук О. Лемешко.

Стратегію перекладу абревіатур визначену К. Єльцовим пропонує А. Кукаріна. Стратегія складається з трьох етапів: перший етап пов'язаний з первинним аналізом універсального контексту; другий етап передбачає, що перекладач вдруге сканує контекст і намагається свідомо зв'язати те місце в сцені, яке займає абревіатура, з універсальним контекстом; третій етап – знання набуті досвідом [36: 225].

При перекладі документального фільму, на відміну від тексту, перекладач обмежений у часі, який відповідає довжині кадру, тому використання описового методу для відтворення термінів українською мовою при закадровому перекладі не прийнятне, та він може бути використаний в субтитрах, які можуть доповнювати закадровий переклад.

1.3 Особливості документального кинодискурсу та специфіка його перекладу

До появи телебачення невичерпними джерелами знань були друковані видання, а саме, книги, журнали, наукові збірники, довідники та ін. Наразі з появою та розвитком кіноіндустрії та телебачення, людина отримала можливість здобувати знання переглядаючи наукові, науково-технічні, науково-популярні та ін. документальні фільми, в яких необхідна інформація подається в аудіовізуальному вигляді, тобто людина має можливість спостерігати за тим, що діється на екрані та отримувати коментар, тим самим засвоюючи матеріал набагато краще.

Чим же є поняття «документальний фільм». Науковими розвідками в сфері документального кіно займались щодо жанрів К.Шершньова, кінотексту

Г. Слишкін, М. Єфремова, Т. Добросклонська, Г. Пименова, та документального тексту О. Галич, з боку режисерської роботи М. Кондратьєва, та ін.

Г. Слишкін, М. Єфремова аналізують умови виникнення та розвитку кіно взагалі і документального кіно зокрема та зазначають належність документального кіно в кінематографі до напрямку «лінії Л'юмера», за прізвищем постановників перших фільмів, інший напрям – «лінія Мельєса» – художнє кіно. Дають визначення документальному кіно як виду кіномистецтва, матеріалом якого є зйомки справжніх подій та осіб [66: 37]. К. Шершньова в своїй дисертації «Жанрова класифікація документального кіно» визначає документальний фільм як матеріальний об'єкт, в якому міститься певна інформація відображення реальних фактів, яка базується на них, на відміну від вимислу, та призначена для передачі за допомогою фотоплівки, перфокарти та інших технічних засобів» [80: URL].

Г. Слишкін, М. Єфремова виділяють наступні види документального кіно, це хронікальне (вид кінохроніки), яке розповідає про життя тієї або іншої країни, про досягнення в науці, техніці, суспільно-політичне життя, тощо, та наукове кіно, яке в свою чергу розвивається в чотирьох самостійних видах: науково-популярне, учбове, науково-дослідницьке, науково-виробниче [66: 37].

Розглянемо різновиди наукового документального кіно. Науково-дослідницьке та науково-виробниче кіно розповідає про досягнення в різних областях науки, техніки, технологій, технологічних та виробничих процесах, тому призначене для вузького кола науковців та працівників тієї галузі, про яку йдеться в документальному фільмі. Учбове кіно близьке до перших двох видів, але призначене для менш обізнаного кола глядачів, тобто учнів, студентів, аспірантів, а також для навчання співробітників галузей, про які йдеться в документальному фільмі. Науково-популярне ж документальне кіно призначене для широкого кола глядачів, часто не обізнаних в предметі та термінології. Від

виду документального кіно залежить і його переклад, тобто, для вузького кола обізнаних фахівців – один, для широкого кола необізнаних або мало обізнаних глядачів – інший.

В документальному кіно, на думку Н. Скибицької сполучення вербальних і візуальних засобів сприяє підвищенню їх пізнавального потенціалу та досягнення естетичного впливу на глядача [64: 326].

Кіно взагалі і документальне кіно зокрема, розглядається науковцями як текст, в якому вербальний компонент підкріплений зоровим компонентом та звуковим рядом. Ю. Плетенецька цитує визначення О. Іванової «кінофільм – це текст, тобто зв'язний семіотичний простір. Фільм визначається як зафіксована на плівці чи іншому матеріальному носії послідовність кадрів, які є фотографічним чи намальованим зображенням, що зазвичай супроводжується звуковим рядом (мовленням, музикою, шумами)» [56: 220]. Зафіксоване на кіноплівці повідомлення дістало в науковій літературі назву кінотексту.

З огляду на дослідження лінгвістів, визначимо поняття тексту взагалі, та кінотексту зокрема. Г. Слишкін, М. Єфремова, проаналізувавши текст як лінгвістичне поняття погоджуються з визначенням Ніколаєва що текст це декотра (закінчена) послідовність речень, зв'язаних за суттю один з одним в рамках загального задуму автора. Т. Семенюк, з огляду на сучасний розвиток лінгвістики, пропонує під текстом розуміти «об'єднану смисловим зв'язком сукупність комунікативних елементів, що взаємодіють один з одним, утворюють комплексний інтегративний смисл та адресовані певному колу реципієнтів із метою досягнення перлокутивного ефекту» [62: 32; 66: 11]. А. Гудманян, Ю. Плетенецька беруть за основу класифікацію К. Райс та поділяють тексти на чотири типи: 1) з домінантною функцією опису(повідомлення інформації); 2) функцією вираження (емоційних чи естетичних переживань); 3) функцією звернення (заклик до дії чи реакції);

4) аудіомедіальні, такі що зафіксовані на матеріальних носіях, але доходять до адресата в усній формі, які він сприймає на слух [14: 28].

До четвертої групи текстів відносяться тексти, які використовують радіо, телебачення, реклама, мережа Інтернет, тобто засоби масової інформації (масмедіа), тому вони здобули іншу назву – медіатексти. Т. Добросклонська погоджується з твердженням Алана Бела, що визначення медіатексту виходить за рамки традиційного погляду на текст як на послідовність слів, написаних або надрукованих на папері. Поняття медіатексту значно ширше: воно включає голосові якості, музику та звукові ефекти, візуальні образи – тобто, медіатексти фактично відображують технології, які використовуються для їх виробництва та розповсюдження [19: 39-41; 96: URL]. Г. Піменова виділяє такий комплекс мовних ознак медіатексту, як усередненість мовної норми та відмова від індивідуальних, унікальних засобів вираження; особливий тип автора медіатексту результатом чого є поява нової віртуальної реальності фактів, ідей, думок, документальність, емоційність медіамови; специфічну текстову модальність, для якої характерно відкрите та безпосереднє вираження авторських думок, почуттів, оцінок, відношення до подій та фактів [55: URL].

Г. Піменова визначає медіатекст як лінгвістичний продукт медіа культури за наступними характеристиками, які його відрізняють:

- мовна специфіка медіатекстів як результат їх орієнтування на масову аудиторію;
- динамічний характер медіатекстів на трьох рівнях: внутрішньотекстовому, надтекстовому, гіпертекстовому;
- багатоплановість, багатомірність, поліфонічність, гетерогенність та інтегральність медіатекстів, які обумовлені розвитком та конвергенцією нових інформаційних технологій та засобів масової інформації;
- соціально-регулятивна природа медіатекстів, яка обумовлена їх прагматичною направленістю.

Автор наголошує на існуванні перелічених характеристик в кожному конкретному мідіатексті зазвичай в єднанні та взаємодії [55: URL].

Різновидом мідіатексту є кінотекст, який використовується в документальних та художніх фільмах.

В. Демецька, О. Федорченко приймають визначення кінотексту сформульоване Р. Матосовим як «технічно дифференційовану динамічну знакову ситуацію, що є сукупністю структурних елементів кіномови у рамках кінематографічного твору, яка відправляє, відповідно до жанрової специфіки, певне інформаційно-емоційне повідомлення реципієнтові (глядачеві). Це повідомлення має вигляд синергетичної комбінації семіотичних кодів (вербальної мови/мов, музики, кінесики, іконіки і т.ін.), що характеризується змістовою довершеністю, інтертекстуальністю, поліавторською модальністю та наявністю різноманітних стилістичних фігур мови кіно (кінометафори, кіноепіфори, паралелізм, еліпс і т.ін.), записана на матеріальному носії і призначена для аудіовізуального сприйняття» [18: URL; 47 :9]. М. Єфремова розуміє кінотекст як зв'язне цілісне і завершене повідомлення, яке висловлене за допомогою вербальних (лінгвістичних) і не вербальних (іконічних і/або індексальних) знаків, яке організоване відповідно задуму колективного функціонально дифференційованого автора за допомогою кінематографічних кодів, зафіксоване на матеріальному носії та призначене для відтворення на екрані та аудіовізуального сприйняття глядачами [21: 40].

Лінгвістична система кінотексту як предмет кіно/відеоперекладу включає в себе:

- титри і надписи, що є складовою частиною світу речей фільму;
- усну складову (вербальне мовлення акторів, закадровий текст, пісня і т.ін) [18: URL].

Ю.Плетенецька вважає за необхідне чітко розмежувати поняття кінофільму та кінотексту. «Кінофільм охоплює незчисленно велику кількість

вербальних і невербальних компонентів тоді, як кінотекст зосереджується на мові і розглядає елементи мовлення: інтонацію, паузи тощо як другорядні. Окрім власне тексту монологів/діалогів/полілогів, кінотекст має декорації, акторську гру, музичний супровід» [56: 223].

Кінотекст є складовою більш ширшого поняття в лінгвістиці – кінодискурсу. Із зазначеного раніше відомо, що кінотекст є різновидом медіатексту, а медіатекст є складовою медіадискурсу. Для розмежування даних понять необхідно розуміти різницю між текстом і дискурсом. Г. Денискіна пояснює відмінність тексту від дискурсу тим, що поняття «текст» використовується лінгвістами для позначення письмової форми мовлення, тоді як поняття дискурс використовується для позначення творів усного мовлення, а також у ширшому аспекті на позначення поняття «мовлення» [16: 184; 90; 91: URL]. На думку І. Корольова в сучасній лінгвістиці текст розуміється як абстрактна, формальна конструкція, а дискурс, як різні види її «актуалізації, розглянуті з погляду ментальних процесів у зв'язку з екстралінгвістичними факторами». З огляду на сучасну лінгвістику він визначає дискурс «як складне комунікативне явище, як усну мовленнєву дію, враховуючи соціальний контекст, що дає відомості про учасників комунікації та їхні характеристики, а також, процеси виробництва і сприйняття повідомлення» [28: 290-291]. Відповідно до каналів інформації розрізняють наступні типи дискурсу: політичний, юридичний, правовий, філософський, науковий, побутовий, дипломатичний, етикетний, монологічний, діалогічний, Інтернет-дискурс, журналістський, публічний, масмедійний (медіадискурс) та ін.

Медіадискурс Г. Добросклонська розуміє як сукупність процесів і продуктів мовленнєвої діяльності в сфері масової комунікації в багатстві та складності їх взаємодії [19: 36]. Складовою медіадискурсу є кінодискурс, так само, як і сфера кіно є складовою масової комунікації.

С. Назмутдинова формулює поняття кінодискурсу як семіотично ускладненого динамічного процесу взаємодії автора і кінореципієнта, яка протікає в міжмовному та міжкультурному просторі за допомогою засобів кіномови, яка має властивості синтаксичності, вербально-візуальної з'єднаності елементів, інтертекстуальності, множинності адресанту, концептуальності значення, іконічної точності, синтетичності [51: 11]. А. Корячкіна під кінодискурсом розуміє єдність процесу розгортання зверненого до кіноглядачів (множинному віддаленому реципієнтові) повідомлення, підготовленого колективним розподіленням автором, та його результату, тобто кінофільму – аудіовізуального твору, якій є полісемантичним конструктом, складовою частиною якого є діалогічний кінодискурс. З точки зору лінгвістики, вона виділяє наступні види кінодискурсу: художній (постановочний) та нехудожній (документальний), за такими ознаками, як тип зображувальних знаків (ікони, індекси), тип мовлення (художній, науковий / публіцистичний), провідної функції (експресивно-апелятивний вплив, (інформування / переконання) [29: 96]. Ю. Плетенецька визначає кінодискурс, як поняття, яке включає в себе кінотекст, кінофільм, інтерпретацію фільму кіноглядачем і той зміст, який закладений авторами фільму. Кінотекст, на її думку, можна розглядати як фрагмент кінодискурсу, а кінодискурс – як цілий текст або сукупність об'єднаних якоюсь ознакою текстів. Вона вважає: «складовими кінотексту можуть бути тільки «вузькі» екстралінгвальні фактори (фактори комунікативної ситуації) тоді, як в структуру кінодискурсу долучаються і широкі екстралінгвальні фактори (різноманітні культурно-історичні фонові знання адресата, екстралінгвальний контекст – обставини, час і місце до яких відноситься фільм, різні невербальні засоби: жести, міміка, малюнки, які важливі при створенні та сприйнятті фільму)» [56: 223-224].

Отже, документальні фільми науково-технічної тематики, це кінотексти, в більшості своїй розрахованих на науковців та фахівців певних галузей, бо мова

таких фільмів, насичена великою кількістю термінів, зрозумілих лише вузькому колу глядачів.

Висновки до розділу 1

1. Документальні фільми науково-технічної тематики вміщують в собі велику кількість слів-термінів, які можуть виступати в якості неологізмів, метафори, слів-реалій, що значно ускладнює їх переклад і потребує знань лінгвокультурних особливостей тієї спільноти, на території якої було вироблено даний фільм. Науково-технічна спрямованість таких фільмів вимагає від перекладача спеціальних знань, тому що не зрозумівши зміст фільму не можливо досягти адекватності його перекладу. Для перекладу термінів науково-технічних документальних фільмів перекладач може застосовувати метод лексичного еквіваленту або метод перекладацьких трансформацій.

2. Документальний фільм є «багатоканальним» текстом, який сприймається глядачем на слух та підкріплюється невербальними засобами, такими як візуальний і аудіо компоненти, тому аудіовізуальний переклад повинен співпадати з «картинкою» на екрані, бути стислим, змістовним і зрозумілим для цільової аудиторії. Виділяють два види аудіовізуального перекладу: субтитрування – подання перекладу діалогів оригіналу мовою цільової аудиторії у вигляді синхронних субтитрів (зазвичай внизу кадру) та переозвучення – аудіовізуальні методи перекладу при яких частково або повністю перекривається усний текст оригіналу аудіовізуального продукту цільовою мовою.

3. Документальний фільм є складовою докумнтального кінодискурсу, який, з точки зору лінгвістики, має такі ознаки, як зображувальні знаки (ікони, індекси), науковий / публіцистичний тип мовлення, його провідна функція (експресивно-апелятивний вплив, (інформування / переконання).

РОЗДІЛ 2

ТИПОЛОГІЯ І ФУНКЦІЇ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ФІЛЬМІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

2.1 Семантична класифікація термінів документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel»

Однією з основних ознак термінологічної одиниці є однозначність, термін повинен позначати одне поняття. За цією ознакою всі термінологічні одиниці підрозділяються на: спеціальні (номенклатурні) терміни, та загальнонаукові і загальнотехнічні терміни. Якщо термін позначає декілька різних за значенням понять то він є полісемантичним (багатозначним) і використовується в різних галузях науки і техніки.

Загальнонаукові і загальнотехнічні терміни зустрічаються в різних терміносистемах, мають велику семантичну ємність, виражають категоріальні, класифікуючі поняття та функціонують в різних сферах науково-технічної діяльності.

Спеціальна (номенклатурна) лексика відображає поняття певної галузі науки і техніки, тому є найбільш інформативною в даній сфері знань.

Проаналізуємо терміносистему документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» згідно приведеної вище класифікації, а також в залежності від кількості компонентів, що входять до складу термінологічної одиниці.

За кількістю компонентів, які входять до складу терміна, вони поділяються на однокомпонентні і багатоконпонентні, які складаються з двох (терміни-словосполучення) і більше термінологічних одиниць, які складаються з двокомпонентних словосполучень або окремих слів.

Терміносистема документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» складається з таких однокомпонентних термінів: (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate* (MM, URL). (11) *Today television is a common place* (MM, URL). (14) *The cities were buzzing with a new found power of electricity* (MM, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science* (MM, URL). (22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). (60) *You can share Software from one place to another without it has been recorded* (MM, URL). (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (20) *Broadcast the first human voice* (MM, URL). (1) *Iron is the most common element on the Earth* (MM, URL). (36) *Gun and automatons were used during military actions* (MM, URL). (2) *We use iron to make weapons, tools and ships* (MM, URL). (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware* (MM, URL). (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials* (MM, URL). (43) *Created a petroleum based synthetic rubber* (MM, URL). (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer* (MM, URL). (45) *The inventor from New Jersey suggested wooden tires* (MM, URL). (53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926* (MM, URL). (55) *They invented a miracle fibre – nylon* (MM, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL). (62) *Building first world superjumbo* (PTCW, URL). (64) *Jetliner traditionally been built with a single deck* (PTCW, URL). (71) *Glare reduces weight, but it is also strong enough to be used on the plane* (PTCW, URL). (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum*

(PTCW, URL). 79) *First scientifically designed American airplane* (PTCW, URL). (80) *Fundamentally unstable and prone to turbulence even with both engine* (PTCW, URL). (84) *These modifications create a plane that should be able to maintain stable flight even on a single engine* (PTCW, URL). (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift* (PTCW, URL). (29) *He got his patent* (MM, URL). (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world* (MM, URL). (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight* (PTCW, URL). (50) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (PTCW, URL). *Equipment* – ‘обладнання’, *wires* – ‘дріт’, *transmitting* – ‘передача’, *transmitter* – ‘передавач’, *radio* – ‘радіо’, *broadcast* – ‘трансляція’, *automaton* – ‘автомат’, *ships* – ‘кораблі’, *manufacturers* – ‘виробники’, *polymer* – ‘полімер’, *plane* – ‘літак’, *engine* – ‘мотор’, *modification* – ‘модифікація’, *television* – ‘телебачення’, *electricity* – ‘електрика’ – загальнотехнічні терміни, *result* – ‘результат’, *science* – ‘наукова діяльність’, *signals* – ‘сигнал’, *recorded* – ‘кодування’, *element* – ‘елемент’, *weapons* – ‘зброя’, *tools* – ‘станки’, *inventor* – ‘винахідник’, *scientist* – ‘дослідник’, *weight* – ‘вага’, *material* – ‘матеріал’, *patent* – ‘патент’, *culture* – ‘культура’, *weight* – ‘вага’, *researchers* – ‘вчені’ – загальнонаукові терміни, всі інші – спеціальні.

Семантична структура багатокomпонентних термінів залежить від значення компонентів, що входять до їх складу та від особливостей функціонування складників. Компоненти таких термінів можуть належати як до власне термінологічної лексики так і до інших шарів лексики. В залежності від відношення складників у словосполученні терміни можна поділити на три типи.

1. Термінологічні одиниці з низьким ступенем семантичної єдності, компоненти яких можуть існувати самотійно, або бути складниками інших терміносистем. З двокомпонентних термінів документальних фільмів «Planes

that Changed the World» та «Modern Marvel» до першого типу відносяться: (16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born* (MM, URL). (17) *Now completely wireless messages could be sent in all directions in ones* (MM, URL). (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons* (MM, URL). (30) *Invention of television broadcasting was a second challenge* (MM, URL). 22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (34) *Wireless phones were invented* (MM, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). (59) *Each institution was using different computer systems and software* (MM, URL). (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (7) *This enormously big open mine is in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA* (MM, URL). (9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder* (MM, URL). (36) *Gun and automatons were used during military actions* (MM, URL). (10) *98% of iron will be used to make steel constructions* (MM, URL). (35) *Inventions of war changed the world arounf us* (MM, URL). 42) *US government announced a competition for general-purpose vehicle creation* (MM, URL). (47) *Plants generated more than 80000tones of synthetic rubber* (MM, URL). 46) *Rubber recycling alone could keep war machine rolling* (MM, URL). (5) *Iron in a form of steel is the most recycled material all over the world* (MM, URL). (50) *Passengers transportation were held by commercial jetliners* (PTCW, URL). (86) *Team faced with a problem how to slow down a large and powerful plane on landing* (PTCW, URL). (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin* (PTCW, URL). (74) *One of the most technologically - advanced wings* (PTCW, URL). (81) *The plan wings are seated straight angle to the fuselage* (PTCW, URL). (73) *To lift all this mass you have to size wings* (PTCW, URL). (79) *First scientifically designed American*

airplane (PTCW, URL). (82) *Sweeping back the wings shifts the centre of gravity* (PTCW, URL). (91) *Usually when you expand a plane design you stretch it, you literally stretch it* (PTCW, URL). (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic* (PTCW, URL). (93) *But inherent weakness of square form that, it limits a size* (PTCW, URL). (96) *A cylindrical shape is not only supremely aerodynamic but also very strong* (PTCW, URL). (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world* (MM, URL). (39) *Synthetic century is began* (MM, URL). (56) *No war inventions changed the world more than atomic bomb* (MM, URL). (50) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (PTCW, URL). *Researches purposes* – ‘дослідницькі цілі’, *flying objects* – ‘літаючі об’єкти’ – загальнонаукові терміни, *metallic object* – ‘металічний об’єкт’, *steel constructions* – ‘сталеві конструкції’, *straight angle* – ‘прямий кут’, *scientifically designed* – ‘спроектований на науковій основі’, *centre of gravity* – ‘центр тяжіння’, *square form* – ‘квадратна форма’, *cylindrical shape* – ‘циліндрична форма’ – загальнотехнічні терміни, інші – спеціальні.

2. Термінологічні одиниці з вищим ступенем семантичної єдності, один компонент яких виступає науково-технічним терміном, а другий виражений словом загальноживаної лексики. Такі конструкції характеризуються стабільнішим порядком компонентів, обмеженням заміни їх частин та смисловою цілісністю. Серед термінів документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» зустрічаються такі терміни другого типу: (19) *Send of voice over the radio waves* (MM, URL). (12) *With push a button we open window to our world* (MM, URL). (13) *Behind the fascinating technologies men of genius explored new uncharted electronic frontiers* (MM, URL). (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons* (MM, URL). 7) *This enormously big open mine is in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA* (MM, URL). (45) *The inventor from New Jersey suggested wooden tires* (MM,

URL). (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer* (MM, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL). (58) *The Soviet Union launched “Sputnik” the world first artificial satellite* (MM, URL). (89) *To create a sleep aircraft with 14 beds in place of seats* (PTCW, URL). (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank* (PTCW, URL). (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin* (PTCW, URL). (69) *Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important* (PTCW, URL). (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval* (PTCW, URL). (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum* (PTCW, URL). (83) *And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet»* (PTCW, URL). (85) *Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction* (PTCW, URL). (87) *On approaching landing lowering the laps help to bring the plane to fault more quickly* (PTCW, URL). (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift* (PTCW, URL). (27) *He faced a lot of technical challenges* (MM, URL). (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars* (MM, URL). (41) *First aerosol can was designed to kill insects* (MM, URL). (55) *They invented a miracle fibre – nylon* (MM, URL). (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight* (PTCW, URL). (50) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (PTCW, URL). *Technical challenges* – ‘технічні труднощі’, *designer pressures* – ‘конструкторські проблеми’ – загальнотехнічні термін, інші – спеціальні.

3. Термінологічні одиниці найвищого ступеню семантичної єдності, значення яких не дорівнює значенню їх компонентів, а ґрунтується на переосмисленні загальноживаних слів шляхом метафоризації. Серед досліджуваних термінів це: (24) *The image will be read by the lens and captured*

in the plate (MM, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (21) *By Capturing electrons it could transmit voice over the airwaves* (MM, URL). (6) *The Earth's crust is comprised of 5% of iron* (MM, URL). (3) *Extreme heat makes iron surprisingly applicable* (MM, URL). (64) *Jetliner traditionally been built with a single deck* (PTCW, URL). (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin* (PTCW, URL). (98) *The new design has a flat underbelly and sleeker lines* (PTCW, URL). (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars* (MM, URL). Всі перелічені терміни є спеціальними, крім *extreme heat* – ‘високі температури’, даний термін – загальнотехнічний.

Багатокомпонентні науково-технічні термінологічні одиниці складаються з двокомпонентних словосполучень або окремих слів.

Трикомпонентні терміни досліджуваних документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» за семантичною структурою поділяються на дві групи.

1. До першої групи відносимо терміни, всі компоненти яких мають термінологічне значення: (97) *How to turn airliner into a military transport plane* (PTCW, URL). (77) *He had used a complex aerodynamic formula to design* (PTCW, URL). (57) *Despite the fact commercial nuclear power is derived from research leading to the bombs that were dropped to Hiroshima and Nagasaki* (MM, URL). *Complex aerodynamic formula* – ‘складні аеродинамічні розрахунки’, спеціальний термін, інші – спеціальні.

2. До другої групи відносимо конструкції з вищим ступенем семантичної єдності, в яких один або два компоненти не належать до власне науково-технічної термінології: (53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926* (MM, URL). (63) *A fully jet, double deck jetliner has never attempted before* (PTCW, URL). (92) *Early planes were built around fuselage that resembled a flying box* (PTCW, URL). (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is*

the tank (PTCW, URL). (76) *An accurate scale model of a superjumbo* (PTCW, URL). (78) *New aviation technology – wind tunnel testing* (PTCW, URL). (82) *Sweeping back the wings shifts the centre of gravity* (PTCW, URL). (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic* (PTCW, URL). *Resembled a flying box* – ‘має форму коробки’, *accurate scale model* – ‘точна масштабна модель’, загальнотехнічні терміни, всі інші – спеціальна лексика.

Термінологічна лексика досліджуваних документальних фільмів представлена чотирьох компонентними термінами, які відносяться до групи

1) з низьким ступенем семантичної єдності, що складається з термінологічних одиниць: (48) *The engineers created new turbojet engine for jetliner* (PTCW, URL). *Turbojet for engine jetliner* – ‘турбореактивний двигун для літака’, – спеціальний, *internal funnel tanks* – ‘внутрішні баки’, загальнотехнічний терміни

2) термінологічних конструкцій з вищим рівнем семантичної єдності, компоненти якого науково-технічні терміни та слова загальноповживаної лексики: (26) *Electrons went back of plate representing white and black areas of the images* (MM, URL). (4) *Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms* (MM, URL). Всі терміни спеціальні.

В науково-технічних текстах присутня також і загальноповживана лексика, часто вона перетворюється на терміни шляхом перенесення значення найменувань, два основних типи такого перенесення це метафора і метонімія.

Виділено три типи таких термінів: 1) називання за схожістю зовнішніх ознак: (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate* (MM, URL). (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval* (PTCW, URL). 2) називання за схожістю функцій (28) *First images appeared on the screen* (MM, URL). (75) *These wings almost come apart with flaps and slats on it* (PTCW, URL). (83) *And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet»* (PTCW, URL). (93) *But inherent*

weakness of square form that, it limits a size (PTCW, URL).
 3) за суміжністю понять (1) *Iron is the most common element on the Earth* (MM, URL). (37) *Subsequently, guns began to be installed on the top of tanks* (MM, URL).
 (73) *To lift all this mass you have to size wings* (PTCW, URL).

В англomовних документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» загальнонаукових термінів – 15,7%, загальнотехнічних – 23,6%, спеціальних – 55,1%, слів загальноповживаної лексики, що використовуються в якості термінів – 5,6%, переважає термінологічна лексика, що характерно для науково-технічного дискурсу. В досліджуваній вибірці терміни на 39,3% є загальнонауковими та загально технічними, тобто такими, що мають широке семантичне поле і використовуються в різних галузях науки та промисловості. Спеціальна (номенклатурна) термінологія також представлена термінологічними одиницями що вже давно використовуються як загальноповживані слова, або мають полісемантичний характер. Зважаючи на це, можемо припустити що документальні фільми «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» є науково-популярними та розраховані не тільки на фахівців та науковців, а і на реципієнтів що не мають спеціальної фахової освіти, тобто широкий загаль населення.

2.2 Морфологічна класифікація термінологічних одиниць документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel»

Терміни англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» за морфологічною структурою поділяються на 1) прості терміни або терміни-слова; 2) складні (складаються з декількох основ) терміни-словосполучення;

3) складені, складаються з декількох слів – багатокomпонентні терміни, мають три, чотири і більше компонентів.

В документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» використовуються прості терміни (терміни-слова) трьох видів:

1) кореневі слова, які представлені лексичними одиницями:

а) власної непохідної лексики: (2) *We use iron to make weapons, tools and ships* (MM, URL). (28) *First images appeared on the screen* (MM, URL). (37) *Subsequently, guns began to be installed on the top of tanks* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (80) *Fundamentally unstable and prone to turbulence even with both engine* (PTCW, URL). (55) *They invented a miracle fibre – nylon* (MM, URL). (75) *These wings almost come apart with flaps and slats on it* (PTCW, URL). (71) *Glare reduces weight, but it is also strong enough to be used on the plane* (PTCW, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL). (63) *A fully jet, double deck jetliner has never attempted before* (PTCW, URL).

б) запозиченої непохідної лексики: (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world* (MM, URL). (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science* (MM, URL). (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (29) *He got his patent* (MM, URL). (93) *But inherent weakness of square form that, it limits a size* (PTCW, URL). (57) *Despite the fact commercial nuclear power is derived from research leading to the bombs that were dropped to Hiroshima and Nagasaki* (MM, URL). (36) *Gun and automatons were used during military actions* (MM, URL). (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials* (MM, URL). (73) *To lift all this mass you have to size wings* (PTCW, URL). (47) *Plants generated more than 80000 tones of*

synthetic rubber (MM, URL). (50) *Passengers transportation were held by commercial jet liners* (PTCW, URL). (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval* (PTCW, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL).

2) похідна лексика:

а) префіксальні: (22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (7) *This enormously big open mine in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA* (MM, URL). (62) *Building first world superjumbo* (PTCW, URL). (50) *Passengers transportation were held by commercial jet liners* (PTCW, URL).

б) суфіксальні: (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (14) *The cities were buzzing with a new found power of electricity* (MM, URL). (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum* (PTCW, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (78) *New aviation technology – wind tunnel testing* (PTCW, URL). (83) *And to minimize turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet»* (PTCW, URL). (94) *Fuselage is becoming more rounded that makes them stronger* (PTCW, URL). (59) *Each institution was using different computer systems and Software* (MM, URL). (56) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926* (MM, URL).

в) префіксально-суфіксальні: (35) *Inventions of war changed the world around us* (MM, URL). (49) *Compressing air in a firing chamber* (PTCW, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin* (PTCW, URL). (79) *First scientifically designed American airplane* (PTCW, URL). (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight* (PTCW, URL). (60) *You can share Software from one place to another without it has been recorded*

(MM, URL). (51) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (MM, URL).

3) терміни – складні слова, складається з двох основ: (11) *Today television is a common place* (MM, URL). (20) *Broadcast the first human voice* (MM, URL). (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware* (MM, URL). (21) *By capturing electrons it could transmit voice over the airwaves* (MM, URL). (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (43) *Created a petroleum based synthetic rubber* (MM, URL). (48) *The engineers created new turbojet engine for jet liner*(MM, URL). (64) *Jetliner traditionally been built with a single deck* (PTCW, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL). (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes* (MM, URL). (60) *You can share software from one place to another without it has been recorded* (MM, URL). (81) *The plan wings are seated straight angle to the fuselage*. (PTCW, URL). (79) *First scientifically designed American airplane* (PTCW, URL). (84) *These modifications create a plane that should be able to maintain stable flight even on a single engine* (PTCW, URL). (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift* (PTCW, URL). (22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL).

Серед досліджуваного термінологічного матеріалу прості слова складають 75% складні слова – 25%. Терміни прості слова представлені кореневими словами всього 53,3%, з них 43,8% власна непохідна лексика і 56,2% запозичена непохідна лексика та похідною лексикою – 46,7%, з якої 17,9% префіксальні терміни, 42,9% – суфіксальні терміни і 39,2% префіксально-суфіксальні. Переважають у вибірці терміни – кореневі слова запозиченої непохідної лексики.

Словосполучення – традиційний спосіб утворення термінів. Прості словосполучення складаються з двох повнозначних слів, іноді двох повнозначних слів з прикметником одне з яких буде головним інше – залежним. Серед термінологічних конструкцій документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» виділяємо наступні моделі:

Для словосполучень які складаються з двох основ:

1. Іменник + іменник: (7) *This enormously big open mine is in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA* (MM, URL). (10) *98% of iron will be used to make steel constructions* (MM, URL). (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science* (MM, URL). (19) *Send of voice over the radio waves* (MM, URL). (69) *Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important* (PTCW, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (30) *Invention of television broadcasting was a second challenge* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons* (MM, URL). (42) *First aerosol can was designed to kill insects* (CД, URL). (46) *Rubber recycling alone could keep war machine rolling* (MM, URL). (50) *Passengers transportation were held by commercial jetliners* (PTCW, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). (55) *They invented a miracle fibre – nylon* (MM, URL). (59) *Each institution was using different computer systems and software* (MM, URL). (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes* (MM, URL). (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight* (PTCW, URL). (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum* (PTCW, URL). (85) *Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction* (PTCW, URL). (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift* (PTCW, URL). (73) *To lift all this*

mass you have to size wings (PTCW, URL). (82) *Sweeping back the wings shifts the centre of gravity* (PTCW, URL). (87) *On approaching landing lowering the laps help to bring the plane to fault more quickly* (PTCW, URL). (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic* (PTCW, URL). (35) *Inventions of war changed the world around us* (MM, URL). (91) *Usually when you expand a plane design you stretch it, you literally stretch it* (PTCW, URL). (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank* (PTCW, URL). (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin* (PTCW, URL). (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval* (PTCW, URL).

2. Прикметник + іменник: (9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder* (MM, URL). (22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL). (16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born* (MM, URL). (13) *Behind the fascinating technologies men of genius explored new uncharted electronic frontiers* (MM, URL). (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world* (MM, URL). (27) *He faced a lot of technical challenges* (MM, URL). (3) *Extreme heat makes iron surprisingly applicable* (MM, URL). (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars* (MM, URL). (17) *Now completely wireless messages could be sent in all directions in ones* (MM, URL). (34) *Wireless phones were invented* (MM, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware* (MM, URL). (39) *Synthetic century is began* (MM, URL). (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials* (MM, URL). (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer* (MM, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). (63) *A fully jet, double deck jetliner has never attempted before* (PTCW, URL). (50) *Passengers*

transportation were held by commercial jetliners (PTCW, URL). (56) No war inventions changed the world more than atomic bomb (MM, URL). (54) The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead (MM, URL). (58) The Soviet Union launched “Sputnik” the world first artificial satellite (MM, URL). (45) The inventor from New Jersey suggested wooden tires (MM, URL). (81) The plan wings are seated straight angle to the fuselage (PTCW, URL). (64) Jetliner traditionally been built with a single deck (PTCW, URL). (66) But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin (PTCW, URL). (96) A cylindrical shape is not only supremely aerodynamic but also very strong (PTCW, URL). (36) Gun and automatons were used during military actions (MM, URL). (65) The optimum shape of the fuselage crossing is often a circle (PTCW, URL). (86) Team faced with a problem how to slow down a large and powerful plane on landing (PTCW, URL). (93) But inherent weakness of square form that, it limits a size (PTCW, URL). (98) The new design has a flat underbelly and sleeker lines (PTCW, URL).

3. Дієслово + іменник: (12) With push a button we open window to our world (MM, URL). (21) By Capturing electrons it could transmit voice over the airwaves (MM, URL). (24) The image will be read by the lens and captured in the plate (MM, URL). (49) Compressing air in a firing chamber (PTCW, URL). (51) In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves (MM, URL). (82) Sweeping back the wings shifts the centre of gravity (PTCW, URL). (83) And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet» (PTCW, URL). (89) To create a sleep aircraft with 14 beds in place of seats (PTCW, URL).

4. Прислівник + прикметник: (79) First scientifically designed American airplane (PTCW, URL).

Словосполучення які складаються з трьох основ представлені моделлю: прикметник + іменник: (51) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (MM, URL).

В багатокomпонентних термінологічних одиницях залежні слова виражають різні аспекти значення стрижневого слова. Трикомпонентні терміни документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» мають наступні структурні моделі:

1. Іменник + іменник + іменник: (48) *The engineers created new turbojet engine for jetliner* (PTCW, URL). (78) *New aviation technology – wind tunnel testing* (PTCW, URL).

2. Іменник + дієслово + іменник: (26) *Electrons went back of plate representing white and black areas of the images* (MM, URL).

3. Іменник + дієслово + прикметник: (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic* (PTCW, URL).

4. Прикметник + іменник + іменник: (53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926* (MM, URL). (63) *A fully jet, double deck jetliner has never attempted before* (PTCW, URL). (78) *New aviation technology – wind tunnel testing* (PTCW, URL). (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank* (PTCW, URL). (76) *An accurate scale model of a superjumbo* (PTCW, URL). (97) *How to turn airliner into a military transport plane* (PTCW, URL).

5. Прикметник + прикметник + іменник: (57) *Despite the fact commercial nuclear power is derived from research leading to the bombs that were dropped to Hiroshima and Nagasaki* (MM, URL). (74) *One of the most technologically-advanced wings* (PTCW, URL). (77) *He had used a complex aerodynamic formula to design* (PTCW, URL).

6. Дієслово + іменник + іменник: (92) *Early planes were built around fuselage that resembled a flying box* (PTCW, URL).

7. Прислівник + іменник + іменник: (42) *US government announced a competition for general-purpose vehicle creation* (MM, URL).

Чотирьох компонентний термін представлений моделью: іменник + іменник + іменник + іменник: (4) *Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms* (MM, URL).

Багатокомпонентні терміни документальних фільмів науково-технічної тематики «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» представлені 1) двокомпонентними – 84,6%, трикомпонентними – 14,4% та чотирьох компонентним терміном, який складає – 1% від всіх багатокомпонентних термінологічних одиниць.

Двокомпонентні терміни представлені структурними моделями: а) іменник + іменник – 45,5%, б) прикметник + іменник – 44,3%, в) дієслово + іменник – 9,1%, г) прислівник + прикметник – 1,1%; 2) трикомпонентні терміни – моделями: а) іменник + іменник + іменник – 21,5%, б) іменник + дієслово + іменник – 6,7%; в) іменник + дієслово + прикметник – 6,7%, в) прикметник + іменник + іменник – 40%, д) прикметник + прикметник + іменник – 20 %, г) дієслово + іменник + іменник – 6,7%, е) прислівник + іменник + іменник – 6,7%. Чотирьох компонентні терміни мають структуру: іменник + іменник + іменник + іменник. Словосполучення які складаються з трьох основ представлені моделлю: прикметник + іменник.

2.3 Класифікація термінів документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel»

Основна функція термінологічної лексики номінативна, терміни називають спеціальні поняття в різних галузях знань людини. За номінативною функцією терміни документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» можуть бути умовно розділені на тематичні групи, тобто

сукупність термінів об'єднаних однією темою. Під темою розуміємо галузі виробництва. Відокремимо такі тематичні групи досліджуваних термінів:

Основна функція термінологічної лексики номінативна, терміни називають спеціальні поняття в різних галузях знань людини. За номінативною функцією терміни можуть бути умовно розділені на тематичні групи, тобто сукупність термінів об'єднаних однією темою. Під темою розуміємо галузі виробництва. Тематичні групи в свою чергу поділяються на лексико-семантичні групи, які позначають вузкі поняття (назви процесів виробництва, матеріалів, готових продуктів, тощо).

Серед досліджуваних термінів можна відокремити такі тематичні та лексико-семантичні групи:

1. Лексичні одиниці електротехнічної галузі:

а) мікрорівень: (16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born* (MM, URL). (17) *Now completely wireless messages could be sent in all directions in ones* (MM, URL). (19) *Send of voice over the radio waves* (MM, URL). (21) *By Capturing electrons it could transmit voice over the airwaves* (MM, URL).

б) терміни пов'язані з відеотехнікою: (11) *Today television is a common place* (MM, URL). (12) *With push a button we open window to our world* (MM, URL). (13) *Behind the fascinating technologies men of genius explored new uncharted electronic frontiers* (MM, URL). (14) *The cities were buzzing with a new found power of electricity* (MM, URL). (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate* (MM, URL). (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons* (MM, URL). (26) *Electrons went back of plate representing white and black areas of the images* (MM, URL). (30) *Invention of television broadcasting was a second challenge* (MM, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL). (28) *First images appeared on the screen* (MM, URL).

в) терміни пов'язані з аудіо технікою: (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science* (MM, URL). (22) *He invented complex electronic device – the audiotube* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (34) *Wireless phones were invented* (MM, URL). (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter* (MM, URL). г) терміни пов'язані з комп'ютерною технікою (59) *Each institution was using different computer systems and software* (MM, URL). (60) *You can share Software from one place to another without it has been recorded* (MM, URL). (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes* (MM, URL). (23) *Means of projecting television images over the radio* (MM, URL).

2. Лексичні одиниці галузі металовиробництва:

а) метали та сплави: (1) *Iron is the most common element on the Earth* (MM, URL).

б) процес видобутку руди: (6) *The Earth's crust is comprised of 5% of iron* (MM, URL). (7) *This enormously big open mine is in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA* (MM, URL). (9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder* (MM, URL).

в) процес плавки металів: (3) *Extreme heat makes iron surprisingly applicable* (MM, URL). (4) *Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms* (MM, URL).

3. Лексичні одиниці військової галузі:

а) військове знаряддя: (36) *Gun and automatons were used during military actions* (MM, URL). (37) *Subsequently, guns began to be installed on the top of tanks* (MM, URL). (2) *We use iron to make weapons, tools and ships* (MM, URL).

б) виробництво зброї: (10) *98% of iron will be used to make steel constructions* (MM, URL). (35) *Inventions of war changed the world around us* (MM, URL)..

4. Лексичні одиниці автомобілебудівної галузі:

а) запчастини: (45) *The inventor from New Jersey suggested wooden tires* (MM, URL).

б) виробництво: (42) *US government announced a competition for general-purpose vehicle creation* (MM, URL). (47) *Plants generated more than 80000tonnes of synthetic rubber* (MM, URL).

5. Лексичні одиниці переробної галузі: (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware* (MM, URL). (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials* (MM, URL). (43) *Created a petroleum based synthetic rubber* (MM, URL). (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer* (MM, URL). (46) *Rubber recycling alone could keep war machine rolling* (MM, URL). (5) *Iron in a form of steel is the most recycled material all over the world* (MM, URL).

6. Лексичні одиниці ракетобудівної галузі: 53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926* (MM, URL). (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead* (MM, URL). (58) *The Soviet Union launched “Sputnik” the world first artificial satellite* (MM, URL).

7. Лексичні одиниці авіаційної галузі:

а) види літаків: (50) *Passengers transportation were held by commercial jetliners* (PTCW, URL). (62) *Building first world superjumbo* (PTCW, URL). (63) *A fully jet, double deck jetliner has never attempted before* (PTCW, URL). (64) *Jetliner traditionally been built with a single deck* (PTCW, URL). (71) *Glare reduces weight, but it is also strong enough to be used on the plane* (PTCW, URL). (86) *Team faced with a problem how to slow down a large and powerful plane on landing* (PTCW, URL). (89) *To create a sleep aircraft with 14 beds in place of seats* (PTCW, URL). (97) *How to turn airliner into a military transport plane* (PTCW, URL).

б) складові частини літака: (48) *The engineers created new turbojet engine for jetliner (PTCW, URL). (49) Compressing air in a firing chamber (PTCW, URL). (65) *The optimum shape of the fuselage crossing is often a circle (PTCW, URL). (66) But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin (PTCW, URL). (67) Revolutionary new fuselage shape – the oval (PTCW, URL). (69) Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important (PTCW, URL). (72) And it requires bigger wings than any previous jetliner (PTCW, URL). (74) One of the most technologically- advanced wings (PTCW, URL). (75) These wings almost come apart with flaps and slats on it (PTCW, URL). (81) The plan wings are seated straight angle to the fuselage (PTCW, URL). (92) Early planes were built around fuselage that resembled a flying box (PTCW, URL). (100) There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank (PTCW, URL).**

в) матеріали, які використовуються у літакобудуванні: (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum (PTCW, URL).*

г) конструкторська лексика: (73) *To lift all this mass you have to size wings (PTCW, URL). (76) An accurate scale model of a superjumbo (PTCW, URL). (77) He had used a complex aerodynamic formula to design (PTCW, URL). (78) New aviation technology – wind tunnel testing (PTCW, URL). (79) First scientifically designed American airplane (PTCW, URL). (80) Fundamentally unstable and prone to turbulence even with both engine (PTCW, URL). (82) Sweeping back the wings shifts the centre of gravity (PTCW, URL). (83) And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet» (PTCW, URL). (84) These modifications create a plane that should be able to maintain stable flight even on a single engine (PTCW, URL). (85) Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction (PTCW, URL). (91) Usually*

when you expand a plane design you stretch it, you literally stretch it (PTCW, URL).

(98) *The new design has a flat underbelly and sleeker lines* (PTCW, URL).

д) терміни для позначення польоту як процесу: (87) *On approaching landing lowering the laps help to bring the plane to fault more quickly* (PTCW, URL). (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift* (PTCW, URL). (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic* (PTCW, URL).

Термінологічні одиниці, які можна віднести одночасно до всіх сформованих тематичних груп: (13) *Behind the fascinating technologies men of genius explored new uncharted electronic frontiers* (MM, URL). (30) *Invention of television broadcasting was a second challenge* (MM, URL). (31) *Tons of equipment of light and heavy lights* (MM, URL). (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires* (MM, URL). (45) *The inventor from New Jersey suggested wooden tires* (MM, URL). (27) *He faced a lot of technical challenges* (MM, URL). (29) *He got his patent* (MM, URL). (33) *TV was limited with black and white* (MM, URL). (93) *But inherent weakness of square form that, it limits a size* (PTCW, URL). (96) *A cylindrical shape is not only supremely aerodynamic but also very strong* (PTCW, URL). (50) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves* (PTCW, URL).

Терміни, які не входять до жодної з сформованих в процесі дослідження тематичних і лексико-семантичних груп: (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science* (MM, URL). 46) *Rubber recycling alone could keep war machine rolling* (MM, URL). (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars* (MM, URL). (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world* (MM, URL). (39) *Synthetic century is began* (MM, URL). (41) *First aerosol can was designed to kill insects* (MM, URL). (55) *They invented a miracle fibre – nylon* (MM, URL). (56) *No war inventions changed*

the world more than atomic bomb (MM, URL). (57) Despite the fact commercial nuclear power is derived from research leading to the bombs that were dropped to Hiroshima and Nagasaki (MM, URL). (68) The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight (PTCW, URL). (50) In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electromagnetic waves (PTCW, URL).

Тематична і лексико-семантична класифікація термінологічних одиниць досліджуваних документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» до певної міри умовна, так як між відокремленими групами не можна визначити чітких меж.

Деякі терміни з приведеної вибірки можна віднести одразу до декількох тематичних і лексико-семантичних груп, тобто вони можуть використовуватись в різних галузях науки і техніки. З одного боку це пояснюється тим, що в різних галузях промисловості використовуються схожі процеси, обладнання та технології, крім цього, багато з термінів є загальнонауковими та загальнотехнічними і мають велику семантичну ємність. З іншого, тим що один і той же термін може вживаються в різних галузях науки і техніки, і позначати різні за своєю семантикою поняття, такі терміни полісемантичні. Найчастіше це стосується простих слів-термінів, але ускладнення їх структури звужує семантику, уточнюючи значення та збільшуючи однозначність такого терміна, це сприяє конкретизації поняття та виконанню терміном його основної номінативної функції, тобто функції називання.

Номенклатурні тобто спеціальні термінологічні одиниці, особливо з вищим та найвищим ступенем семантичної єдності, виконують номінативну функцію якнайкраще, тому що називають конкретне явище в конкретній галузі науки або техніки і не мають синонімів.

Загалом в приведеній вибірці, порівняно з іншими тематичними групами, найбільше спеціальних термінів в тематичній групі «Лексичні одиниці

авіаційної галузі» – 92,3% від загальної кількості термінів, у тематичній групі, «Лексичні одиниці електротехнічної галузі» спеціальні терміни склали 91,2%. Терміни інших тематичних груп мають ширше семантичне поле, тому і використовуються для позначення більшої кількості понять.

В тематичній групі «Лексичні одиниці авіаційної галузі» присутні терміни-синоніми, що позначають одне поняття це: *jet, liner, jetliner, plane, airplane* – літак.

Серед досліджуваної термінологічної лексики зустрічаються терміни, які в свій час виникли як неологізми, та в результаті стрімкого науково-технічного прогресу щільно ввійшли в повсякденну лексику та стали загальноповживаними словами це: *wire, television, electricity, nylon, picture camera, radio, screen, bomb, aerosol can, computer, software, network, jetliner, airplane*.

Висновки до розділу 2

1. Семантичний аналіз документальних фільмів науково-технічної тематики «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» показав, що найбільш поширеною в них є термінологічна лексика, що характерно для науково-технічного дискурсу. Серед термінів переважають загальнонаукові та загальнотехнічні. Спеціальна термінологія представлена словами загальноповживаної лексики або термінами які мають полісемантичний характер, та відомі широкому загалу глядачів.

2. Морфологічний аналіз термінологічних одиниць документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» показав, що терміни представлені як окремими словами так і багатоконпонентними термінологічними конструкціями, які складаються з двох, трьох та чотирьох компонентів. Багатоконпонентні науково-технічні терміни представлені

переважно двокомпонентними термінами з низьким ступенем семантичної єдності.

За структурою прості терміни це кореневі слова власної непохідної або запозиченої непохідної лексики, слова похідної лексики та складні слова, переважають кореневі слова непохідної запозиченої лексики.

Двокомпонентні терміни представлені наступними структурними моделями: а) іменник + іменник, б) прикметник + іменник, в) прислівник + прикметник, г) дієслово + іменник; 2) трикомпонентні терміни – моделями: а) іменник + іменник + іменник, б) іменник + дієслово + іменник; в) іменник + дієслово + прикметник, в) прикметник + іменник + іменник, д) прикметник + прикметник + іменник, г) дієслово + іменник + іменник, е) прислівник + іменник + іменник. Переважають двокомпонентні термінологічні конструкції структурою іменник + іменник.

Серед багато компонентних термінів найбільш поширені структурні моделі: для трьох компонентних – прикметник + іменник + іменник, для чотирьох компонентних – іменник + іменник + іменник + іменник

3. За номінативною функцією всі терміни документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» умовно можна поділити на тематичні та лексико-семантичні групи. В досліджуваній вибірці переважають тематичні групи з термінами полісемантичного характеру, які позначають різні за своєю семантикою поняття і використовуються відразу декількома термінологічними системами. Такі терміни відомі широкому загалу глядачів.

Серед досліджуваних термінологічних одиниць зустрічаються терміни-синоніми, що позначають одне й те саме поняття, а також терміни, що виникли як неологізми, але в процесі розвитку людства стали загальноживаними словами.

Наявність в досліджуваних документальних фільмах термінів свідчить про їх спеціалізовану тематику, використання в даних фільмах загальновідомих

термінологічних одиниць направлене на широкий загал глядачів, тому на нашу думку документальні фільми «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» за жанром є науково-популярними.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ФІЛЬМІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕМАТИКИ У ПЕРЕКЛАДІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КИНОДИСКУРСУ

3.1 Відтворення українською мовою термінів у перекладах текстів англійськомовного документального науково-технічного дискурсу

Переклад в сучасному розумінні, це не просте відтворення іншомовних слів засобами мови реципієнта, а засіб міжмовної і етнічно-культурної комунікації, змістовною величиною якої є текст як інструмент освоєння світу і фактор самої культури. Мета перекладу іншомовного фільму – донести до глядача який не володіє мовою оригіналу, і ознайомити його з відповідним текстом, при цьому перекладаються не слова, граматичні конструкції та інші засоби мови оригіналу, а думки та зміст.

Переклад документальних фільмів науково-технічної тематики відрізняється від перекладу науково-технічних текстів низкою екстралінгвістичних чинників які не впливають на переклад текстів, це обмеженість у часі, довжина репліки, синхронізація із зображенням, тощо.

Документальний фільм це кінотекст, тобто спеціалізований текст, що є системою звукозорових образів, які сприймаються глядачем аудіовізуальним способом, де глядач одночасно сприймає картинку на екрані та звуковий коментар до неї. Г. Готліб виділяє чотири основних канали надходження інформації, які медіапекладач бере до уваги: 1) вербальний аудіоканал: діалоги, голоси за кадром, пісні; 2) невербальний аудіо канал: музика, звукові ефекти, звуки за кадром; 3) вербально-візуальний канал: титри, знаки, записки,

написи, що з'являються на екрані; 4) невербальний візуальний канал – картинка на екрані.

Дослідники виділяють понад десять типів аудіовізуального перекладу, що охоплюють як міжмовні, так і внутрішньомовні типи. Проте, усі ці види можна виокремити у дві стратегії: переозвучення (re-voicing) та субтитрування (subtitling).

Одним з видів переозвучення є дублювання, за допомогою якого англійськомовні документальні фільми «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» відтворені українською мовою. Мета дублювання – такий самий вплив на аудиторію країни-реципієнта, який оригінальний аудіовізуальний продукт має на аудиторію країни походження. Дублювання орієнтоване на вихідну культуру, що змушує перекладача за допомогою процесу адаптації привести цільовий текст у відповідність стандартам, що запроваджені цільовою культурою.

Процес дублювання займає від кількох днів до місяця і є результатом роботи цілої команди. Перекладач є членом такої команди. Отримавши від телекомпанії копію фільму та скрипт (сценарій/монтажний лист) до нього, перекладач працює одночасно з текстом, тобто скриптом і відеорядом, іноді текст фільму і скрипт не збігаються, а іноді письмового тексту взагалі немає, тоді перекладач працює лише з фільмом.

Робота над текстом починається з детекції – виявлення особливостей звукоряду (мовний малюнок, шумові ефекти) і відеоряду, що охоплює також рішення про ступінь обов'язковості передачі тих чи інших елементів лінгвістичної системи аудіовізуального тексту, закінчується синхронізацією тексту перекладу і тексту оригіналу [6: 50].

В залежності від кількості голосів акторів дубляжу розрізняють два види дубляжу: 1) кожного персонажа озвучує один актор дубляжу; 2) усіх чоловічі

ролі озвучує один й той самий чоловік-дублер, жіночі – жінка-дублерка. В досліджуваних фільмах кожного персонажа озвучує один актор дубляжу.

Документальні фільми науково-технічної тематики відрізняються точністю, логічністю, ясністю, об'єктивністю, аргументованістю, викладення інформації, що характерно для наукового стилю. Для перекладу таких фільмів знання предмету є більш важливим ніж знання мови, яке в свою чергу насамперед повинне поширюється на знання спеціальних термінів.

Складні та складені терміни потребують особливого порядку перекладу, що поєднує дві основні процедури – аналітичну та синтетичну. Велику роль у перекладі відіграє аналітичний етап – переклад окремих компонентів терміна. Синтетичний етап перекладу передбачає вибудовування компонентів у залежності від зазначених семантичних відносин і отримання остаточного варіанту перекладу складного терміна

Переклад термінів в документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» проводився перекладачем за допомогою лексичного еквіваленту.

Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова: (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars.* (ММ, URL) – Мільярди років тому після “великого вибуху” в середині зірок утворилися важкі елементи. (СД, URL) (9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder.* (ММ, URL) – Дробильні машини перетворюють залізну руду на порошок. (СД, URL) (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world.* (ММ, URL) – Мабуть ніщо після винайдення друкарського верстату не мало такого впливу на культуру та склад розуму людей у всьому світі. (СД, URL) (22) *He invented complex electronic device – the audiotube.* (ММ, URL) – Він винайшов складний електронний прилад аудіон. (СД, URL) (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer.* (ММ, URL) – Синтетична

гума являє собою полімер або штучний полімер. (СД, URL) (58) The Soviet Union launched "Sputnik" the world first artificial satellite. (ММ, URL) – Радянський Союз запустив перший у світі штучний супутник. (СД, URL) (6) The Earth's crust is comprised of 5% of iron. (ММ, URL) – Кора землі складається на 5% із залізної руди. (СД, URL)

Повними еквівалентами, перекладаються терміни, які є інтернаціональними (походять з латинської чи давньогрецької мов) в досліджуваному матеріалі це: (16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born.* (ММ, URL) – *Коли йому вдалося надіслати електричний імпульс крізь розріджене повітря, народився радіозв'язок.* (СД, URL) (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials.* (ММ, URL) – *Важко уявити наше життя без синтетичних матеріалів на основі вуглецю.* (СД, URL) (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead.* (ММ, URL) – *Вона використовувала в якості палива спирт та рідкий кисень та несла боєголовку масою в одну тону.* (СД, URL) (82) *Sweeping back the wings shifts the centre of gravity.* (PTCW, URL) – *Відкидання крил дозволяє змістити центр тяжіння.* (ЛЗС, URL)

В досліджуваних документальних фільмах не всі термінологічні одиниці мають точний еквівалент тому їх переклад потребує застосування перекладацьких трансформацій.

Трансформація – прийом перекладу, що полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі.

Для перекладу термінологічних одиниць термінів в документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» були застосовані наступні перекладацькі трансформації:

1. Транскодування – це політерне чи пофонемне передавання вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. В залежності від виду передавання розрізняють:

1) транслітерування – слово вихідної мови передається по літерах абеткою мови перекладу: (29) *He got his patent.* (ММ, URL) – Він отримав патент. (СД, URL) (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer.* (ММ, URL) – Синтетична гума являє собою полімер або штучний полімер. (СД, URL) (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval.* (PTCW, URL) – Нова революційна форма фюзеляжу – овал. (ЛЗС, URL) (69) *Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important.* (PTCW, URL) – Вивчали кожен елемент, міняли тримачі акумуляторів, кожен кілограм був важливим. (ЛЗС, URL)

2) транскрибування – коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови: (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science.* (ММ, URL) – Такі винаходи як фонограф та кінокамера стали результатом невеликої наукової діяльності. (СД, URL)

3) адаптивне транскодування, слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу: (55) *They invented a miracle fibre – nylon.* (ММ, URL) – Вони представили своє диво волокно – нейлон. (СД, URL) (83) *And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet».* (PTCW, URL) – Щоб мінімізувати турбулентність та опір повітряного потоку між крилом та фюзеляжем, інженери використали так званий “заліз”. (ЛЗС, URL) (93) *But inherent weakness of square form that, it limits a size.* (PTCW, URL) – Квадратна форма накладає обмеження на розмір літака. (ЛЗС, URL) (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to the transmitter.* (ММ, URL) – Радіо сигнал випущений з поверхні відбивається від металевих предметів і повертається до передавача. (СД, URL)

2. Калькування (дослівний або буквальний переклад) – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, або словосполучення коли складові його частини перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Використовується для створення еквівалентів. Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Застосовується для перекладу нових слів і термінів: (81) *The plan wings are seated straight angle to the fuselage.* (PTCW, URL) – *Крило розташоване під прямим кутом до фюзеляжу.* (ЛЗС, URL) (11) *Today television is a common place.* (ММ, URL) – *Сьогодні телебачення звичайна річ.* (СД, URL) (17) *Now completely wireless messages could be sent in all directions in ones.* (ММ, URL) – *Тепер же абсолютно бездротові повідомлення можна було надсилати в усіх напрямках одночасно.* (СД, URL) (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons.* (ММ, URL) – *Зображення на аноді зчитувалось пучком електронів.* (СД, URL) (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires.* (ММ, URL) – *Телеграфні повідомлення можна було послати тільки в одне місце і виключно через дрот.* (СД, URL) (36) *Gun and automatons were used during military actions.* (ММ, URL) – *Кулемети та автомати використовували під час бойових дій.* (СД, URL) (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer.* (ММ, URL) – *Синтетична гума являє собою полімер або штучний полімер.* (СД, URL) (41) *First aerosol can was designed to kill insects.* (ММ, URL) – *Перший в світі аерозольний балончик мав убивати комах.* (СД, URL)

Різновидом калькування є напівкалька – коли перекладений відповідник складається частково з оригінального матеріалу, а частково з матеріалу іншомовного слова (22) *He invented complex electronic device – the audiotube.* (ММ, URL) *Він винайшов складний електронний прилад аудіон.* (СД, URL)

3. Диференціація значення: (54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead.* (MM, URL) – Вона використовувала в якості палива спирт та рідкий кисень та несла боеголовку масою в одну тону. (СД, URL)

4. Конкретизація значення: (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware.* (MM, URL) – Виробники представили предмети домашнього вжитку від гребінців до домашнього посуду. (СД, URL). Перші дві трансформації – це звуження поняття, так як одному слову в українській мові, що виражає ширше поняття, в англійській мові можуть відповідати два або декілька слів, кожне з яких виражає вужче, порівняно з українською мовою, поняття.

5. Генералізація значення – заміна конкретного поняття більш абстрактним: (10) *98% of iron will be used to make steel constructions.* (MM, URL) – 98% заліза піде на виробництво сталевих конструкцій. (СД, URL) (46) *Rubber recycling alone could keep war machine rolling.* (MM, URL) – Вторинна переробка не може задовольнити потреб військової економіки. (СД, URL) (77) *He had used a complex aerodynamic formula to design.* (PTCW, URL) – При проектування він використав складні аеродинамічні розрахунки. (ЛЗС, URL) В даних прикладах конкретні поняття ‘сталеві конструкції’, ‘військова машина’, ‘складна аеродинамічна формула’ замінені більш абстрактними ‘металеві конструкції’, ‘військова економіка’ і ‘складні аеродинамічні розрахунки’ відповідно.

6. Модуляція (смісловий розвиток) – заміна словникової відповідності при перекладі контекстуальною, логічно пов'язаною з нею: (21) *By Capturing electrons it could transmit voice over the airwaves.* (MM, URL) – Уловлюючи електрони міг передавати голосові шаблони за допомогою радіохвиль. (СД, URL) (69) *Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important.* (PTCW, URL) – Вивчали кожен елемент,

мінjali тримачі акумуляторів, кожен кілограм був важливим. (ЛЗС, URL) (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight.* (PTCW, URL) – Інженери стикаються з численними конструкторськими проблемами, найбільша з яких – вага. (ЛЗС, URL) (85) *Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction.* (PTCW, URL) – Було вивчено все від запобігання обмерзанню до зниження шуму. (ЛЗС, URL) (89) *To create a sleep aircraft with 14 beds in place of seats.* (PTCW, URL) – Створити спальний літак з 14-ма ліжками замість сидінь. (ЛЗС, URL) (98) *The new design has a flat underbelly and sleeker lines.* (PTCW, URL) – У цього літака пласке днище і обтічні обриси. (ЛЗС, URL) (95) *They came up with word biggest circle fuselage.* (PTCW, URL) – Вони спроектували найбільший у світі фюзеляж круглого розрізу. (ЛЗС, URL). В даних прикладах ‘повітряні хвилі’ перекладені як ‘радіохвилі’, ‘тримачі батарей’ як ‘тримачі акумуляторів’, ‘конструкторська напруга’ як ‘конструкторські проблеми’, ‘льоду запобігання’ як ‘запобігання обмерзанню’, ‘сонне повітряне судно’ як ‘спальний літак’, ‘плаский живіт’ як ‘пласке днище’, ‘округлий фюзеляж’ як ‘фюзеляж круглого розрізу’.

(3) *Extreme heat makes iron surprisingly applicable.* (ММ, URL) – Високі температури роблять його на диво пластичний (СД, URL) (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate.* (ММ, URL) – Зображення читалось лінзою і переносилося на анод. (СД, URL) (26) *Electrons went back of plate representing white and black areas of the images.* (ММ, URL) – Електрони відбивалися від анода відтворюючи темні і світлі сторони зображення. (СД, URL) (78) *New aviation technology – wind tunnel testing.* (PTCW, URL) – Нова авіаційна технологія – аеродинамічна труба. (ЛЗС, URL) (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift.* (PTCW, URL) – Під час злету різко збільшується під`ємна сила. (ЛЗС, URL) В даних прикладах ‘дивовижно придатний’ перекладене як ‘на диво пластичний’, ‘захоплене тарілкою’ як ‘переносилося на анод’, ‘електрони повертаються назад з тарілки’ як

‘електрони відбивалися від анода’, ‘вітер’ ‘тунель’ ‘випробування’ як ‘аеродинамічна труба’, ‘літак підняти’ як ‘під’ємна сила’.

7. Перестановка – зміна розташування (порядку дотримання) мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Такими елементами є слова, словосполучення, частини складного речення і самостійні речення в тексті: (53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926.* (MM, URL) – *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926.* (СД, URL) (85) *Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction.* (PTCW, URL) – *Було вивчено все від запобігання обмерзанню до зниження шуму.* (ЛЗС, URL) Дослівно термін ‘ракета на рідкому паливі’ перекладається як ‘рідкопаливна ракета’, а термін ‘зниження шуму’ як ‘шуму зниження’ для гармонійного звучання слова в даних термінологічних одиницях переставлені.

8. Заміна – найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. Заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку та ін. – так і лексичні. а) заміна частин мови: (50) *Passengers transportation were held by commercial jetliners.* (PTCW, URL) – *Пасажирські перевезення здійснювалися за допомогою пасажирських реактивних літаків.* (ЛЗС, URL) ‘Пасажирські перевезення’ дослівно перекладаються як ‘перевезення пасажирів’, іменник пасажир замінений на прикметник пасажирські. б) заміна членів речення: (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic.* (PTCW, URL) – *Щоб панелі корпусу прилягали одна до одної у надзвуковому польоті.* (ЛЗС, URL)

9. Додавання, при додаванні в перекладі використовують додаткові слова, що не мають відповідностей в оригіналі: (59) *Each institution was using different computer systems and software.* (MM, URL) – *Кожен дослідницький заклад мав власну комп'ютерну систему і програмне забезпечення.* (СД, URL)

Дослівний переклад терміна ‘заклад’ перекладач додає додаткове слово – дослідницький.

10. Опущення. При перекладі опущенню піддаються частіше за все слова, які є семантично надмірними, тобто такі, що виражають значення, яке можна зрозуміти з тексту і без їхньої допомоги. Але, необхідно пам'ятати, що зловживання цим видом трансформації веде до втрати загального значення (59) *Despite the fact commercial nuclear power is derived from research leading to the bombs that were dropped to Hiroshima and Nagasaki.* (MM, URL) – *Попри те що атомна енергетика використовує той самий ефект що й бомби, скинуті на Хіросіму і Нагасакі.* (СД, URL) Дослівний переклад терміну ‘комерційна атомна енергетика’, перекладач у перекладі опускає слово комерційна. (82) *Sweeping back the wings shifts the centre of gravity.* (PTCW, URL) – *Відкидання крил дозволяє змістити центр тяжіння.* (ЛЗС, URL) Дослівний переклад терміну ‘відкидання назад крил’, у перекладі опущене слово назад. (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank.* (PTCW, URL) – *У цього літака немає внутрішніх баків як таких, його паливний бак – обшивка самого літака.* (ЛЗС, URL) Дослівно переладається як ‘внутрішні воронки баки’, в перекладі опущене слово воронки.

Для перекладу метафор були застосовані прийоми

1) демегафоризації: (100) *There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank.* (PTCW, URL) – *У цього літака немає внутрішніх баків як таких, його паливний бак – обшивка самого літака.* (ЛЗС, URL) (16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born.* (MM, URL) – *Коли йому вдалося надіслати крізь розріджене повітря, народився радіозв'язок.* (СД, URL) В наведених термінах метафори ‘шкіра літака’ та ‘тонке повітря’ перекладені неметафоричними відповідниками ‘обшива літака’ і ‘розріджене повітря’.

2) заміни метафори на метафору (83) *And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called «fillet».* (PTCW, URL) – *Щоб мінімізувати турбулентність та опір повітряного потоку між крилом та фюзеляжем, інженери використали так званий «заліз».* (ЛЗС, URL) В перекладі даної термінологічної одиниці метафора ‘філе’ перекладлена метафоричним словом ‘заліз’. (4) *Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms.* (MM, URL) – *Завдяки температурі ми створюємо рідкий суп з атомів заліза.* (СД, URL) В даному випадку метафору перекладач переклав дослівно ‘рідкий суп з атомів заліза’.

З загальної кількості термінологічних одиниць документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» тільки 36,2% відтворено за допомогою лексичного еквіваленту, решта термінів перекладені за допомогою перекладацьких трансформацій – 63,8%, відповідно. Серед термінологічних одиниць даних документальних фільмів зустрічаються і метафори, і хоч відсоток їх порівняно з іншими термінами невеликий, вони є джерелом для поповнення термінологічної лексики.

3.2 Застосування перекладацьких трансформацій для збереження лінгвокультурних особливостей у перекладі документальних фільмів науково-технічної тематики англійськомовного дискурсу

Переклад фільму в тому числі і документального починається з назви. На відміну від художнього фільму, де назва повинна зацікавити глядача та спонукати його до перегляду, назва документального фільму відповідає темі, що висвітлюється в ньому.

В документальному фільмі «Planes that Changed the World» йдеться про зміни, яких набули літаки впродовж майже ста років, починаючи з 20-х років ХХ століття до сьогодні, про те як з розвитком науково-технічного прогресу

літаки набували все більш досконалих рис, поки не перетворилися з «літаючих етажерок» для одного пілота на оснащені комп'ютерами комфортні авіалайнери для пасажирських та вантажних перевезень.

Документальний фільм «Modern Marvel» розповідає про військові винаходи, які були свого часу справжніми дивами, та згодом щільно ввійшли в мирне повсякденне життя і без яких не може обійтися сучасна людина. Тому назви документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» перекладені практично дослівно 'Літаки, що змінили' світ та 'Сучасні дива' відповідно. В першому випадку перекладач, для досягнення адекватності перекладу застосував прийом додавання, проте це ніяк не вплинуло на семантики виразу.

В документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» так само як і в науково-технічних текстах, інформація доноситься до глядача гранично ясно і точно, це досягається завдяки логічно обґрунтованому викладенню фактичного матеріалу, без застосування емоційно забарвлених слів, висловів і граматичних конструкцій, використовується велика кількість термінів. Незважаючи на те, що документальні фільми науково-технічної тематики позбавлені емоційної забарвленості та нетрадиційної і жаргонної лексики, що притаманна художнім фільмам, дослівно перекласти в них можна лише окремі речення, тому що різниця в граматичній будові, фонетиці та орфографії української та англійської мов, для досягнення адекватного перекладу даних фільмів, потребує застосування перекладацьких трансформацій.

Дослівно в документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» перекладені декілька речень. (1) *Iron is the most common element on the Earth.* (MM, URL) – *Залізо найпоширеніший елемент на землі.* (СД, URL) (17) *Now completely wireless messages could be sent in all directions in ones.* (MM, URL) – *Тепер же абсолютно бездротові повідомлення можна було*

надсилати в усіх напрямках одночасно. (СД, URL) (22) *He invented complex electronic device – the audiotube.* (ММ, URL) – Він винайшов складний електронний прилад аудіон. (СД, URL) (28) *First images appeared on the screen.* (ММ, URL) – Перші зображення з'явилися на екрані. (СД, URL) (31) *Tons of equipment of light and heavy lights.* (ММ, URL) – Тони обладнання світла – важкі прожектори. (СД, URL) (36) *Gun and automatons were used during military actions.* (ММ, URL) – Кулемети та автомати використовували під час бойових дій. (СД, URL) (47) *Plants generated more than 80000 tones of synthetic rubber.* (ММ, URL) – Заводи випустили понад 80000 тон синтетичної гуми. (СД, URL)

В інших випадках, для досягнення еквівалентності та адекватності перекладу, перекладач застосовує наступні перекладацькі трансформації.

1. Конкретизацію значення. (38) *Manufacturers introduced plastic items from hairbrush to cookware.* (ММ, URL) – Виробники представили предмети домашнього вжитку від гребінців до домашнього посуду. (СД, URL) (89) *To create a sleep aircraft with 14 beds in place of seats.* (PTCW, URL) – Створити спальний літак з 14-ма ліжками замість сидінь. (ЛЗС, URL)

2. Опущення. (5) *Iron in a form of steel is the most recycled material all over the world.* (ММ, URL) – Залізо у формі сталі найбільш перероблюваний матеріал світу. (СД, URL) (9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder.* (ММ, URL) – Дробильні машини перетворюють залізну руду на порошок. (СД, URL) (29) *He got his patent.* (ММ, URL) – Він отримав патент. (СД, URL) (32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires.* (ММ, URL) – Телеграфні повідомлення можна було послати тільки в одне місце і виключно через дрот. (СД, URL) (37) *Subsequently, guns began to be installed on the top of tanks.* (ММ, URL) – Згодом кулемети почали встановлювати на танках. (СД, URL) (48) *The engineers created new turbojet engine for jet liner.* (PTCW, URL) – Інженери створили новий турбореактивний двигун для літака.

(ЛЗС, URL) (70) *Discovered a lightweight material called glare a new composite of a glass fibre and aluminum.* (PTCW, URL) – *Відкривають новий композитний матеріал зі скловолокна та алюмінію.* (ЛЗС, URL) (76) *An accurate scale model of a superjumbo.* (PTCW, URL) – *Масштабна модель літака.* (ЛЗС, URL)

3. Додавання. (4) *Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms.* (MM, URL) – *Завдяки температурі ми створюємо рідкий суп з атомів заліза.* (СД, URL) (15) *Probably nothing such as printing press has been as much in influence on the culture and mindset of people in the world.* (MM, URL) – *Мабуть ніщо після винайдення друкарського верстату не мало такого впливу на культуру та склад розуму людей у всьому світі.* (СД, URL) (33) *TV was limited with black and white.* (MM, URL) – *Телебачення обмежене чорно-білими кольорами.* (СД, URL) (45) *The inventor from New Jersey suggested wooden tires.* (MM, URL) – *Винахідник із Нью Джерсі навіть запропонував дерев'яні шини.* (СД, URL) (56) *No war inventions changed the world more than atomic bomb.* (MM, URL) – *Жоден військовий винахід так не змінив світогляд як атомна бомба.* (СД, URL) (82) *Sweeping back the wings shifts the central of gravity.* (PTCW, URL) – *Відкидання крил дозволяє змістити центр тяжіння.* (ЛЗС, URL) (21) *By capturing electrons it could transmit voice over the airwaves.* (MM, URL) – *Уловлюючи електрони міг передавати голосові шаблони за допомогою радіохвиль.* (СД, URL)

4. Перестановку. (8) *Billions years ago after Big Bang heavy elements were created inside the stars.* (MM, URL) – *Мільярди років тому після “великого вибуху” в середині зірок утворилися важкі елементи.* (СД, URL) (34) *Wireless phones were invented.* (MM, URL) – *Були винайдені бездротові телефони.* (СД, URL) (43) *Created a petroleum based synthetic rubber.* (MM, URL) – *Створити штучну гуму на основі нафти.* (СД, URL) (67) *Revolutionary new fuselage shape – the oval.* (PTCW, URL) – *Нова революційна форма фюзеляжу – овал.* (ЛЗС, URL) (52) *By transmitting radio signals metallic object reflected the signals back to*

the transmitter. (MM, URL) – Радіо сигнал випущений з поверхні відбивається від металевих предметів і повертається до передавача. (СД, URL) (20) Broadcast the first human voice. (MM, URL) – Вперше передав людський голос. (СД, URL) (35) Inventions of war changed the world around us. (MM, URL) – Військові винаходи змнили світ навколо нас. (СД, URL)

5. Заміну членів речення (27) *He faced a lot of technical challenges. (MM, URL) – Він зіткнувся з багатьма технічними труднощами. (СД, URL)*

6. Модуляцію (смісловий розвиток). (3) *Extreme heat makes iron surprisingly applicable. (MM, URL) – Високі температури роблять його на диво пластичний. (СД, URL) (10) 98% of iron will be used to make steel constructions. (MM, URL) – 98% заліза підє на виробництво сталевих конструкцій. (СД, URL) (11) *Today television is a common place. (MM, URL) – Сьогодні телебачення звичайна рiч. (СД, URL) (14) *The cities were buzzing with a new found power of electricity. (MM, URL) – Містами ширились чутки про новознайдений вид енергії – електрику. (СД, URL) (23) *Means of projecting television images over the radio. (MM, URL) – Спосiб передачі телевізійних зображень через радіо. (СД, URL) (44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer. (MM, URL) – Синтетична гума являє собою полімер або штучний полімер. (СД, URL) (98) *The new design has a flat underbelly and sleeker lines. (PTCW, URL) – У цього літака пласке днище і обтічні обриси. (ЛЗС, URL) (74) *One of the most technologically-advanced wings. (PTCW, URL) – Одні з найбільш високотехнологічних крил. (ЛЗС, URL) (2) *We use iron to make weapons, tools and ships. (MM, URL) – Ми використовували залізо для виробництва зброї, станків, кораблів. (СД, URL) (26) *Electrons went back of plate representing white and black areas of the images. (MM, URL) – Електрони відбивалися від анода відтворюючи темні і світлі сторони зображення. (СД, URL) (49) *Compressing air in a firing chamber. (PTCW, URL) – Нагнімає повітря в камеру згорання. (ЛЗС, URL) (91) *Usually when you expand a plane design you stretch it, you literally***********

stretch it. (PTCW, URL) – Зазвичай коли треба спроєктувати більший літак його буквально розтягують. (ЛЗС, URL) (95) *They came up with word biggest circle fuselage.* (PTCW, URL) – Вони спроєктували найбільший у світі фюзеляж круглого розрізу. (ЛЗС, URL) (83) *And to minimized turbulence and drag between the wing and the fuselage, engineers devised an element called “fillet”.* (PTCW, URL) – Щоб мінімізувати турбулентність та опір повітряного потоку між крилом та фюзеляжем, інженери використали так званий “заліз”. (ЛЗС, URL) (90) *This is not a simple design trick accommodating beds means making plane in 50% bigger.* (PTCW, URL) – Реалізувати задум не так просто, щоб розмістити ліжка треба збільшити літак на 50%. (ЛЗС, URL)

7. Антонімічний переклад – трансформація ствердної конструкції на негативну, або навпаки негативної на ствердну, що супроводжується заміною одного із слів речення мови оригіналу на його антонім в мові перекладу. (30) *Invention of television broadcasting was a second challenge.* (MM, URL) – *Винайдення телемовлення було наступним вдалим кроком.* (СД, URL) В даному прикладі *second challenge* переведене як ‘вдалиий крок’. (75) *These wings almost come apart with flaps and slats on it.* (PTCW, URL) – *Ці крила майже повністю складаються з закрилків і передкрилків.* (ЛЗС, URL) *Come apart* переведене як ‘складаються’ дослівно розпадаються.

В більшості випадків для відтворення українською мовою англійськомовних документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» застосування одного виду трансформацій недостатньо, тому перекладач для перекладу кожної окремої фрази застосовує декілька трансформацій одночасно.

В деяких випадках перекладач застосовує одночасно опущення і додавання. (12) *With a push of button we open window to our world.* (MM, URL) – *Одним натисканням кнопки ми відкриваємо світ.* (СД, URL) (40) *It is hard to imagine life today without these carbon based synthetic materials.* (MM, URL) –

Важко уявити наше життя без синтетичних матеріалів на основі вуглецю. (СД, URL) (80) Fundamentally unstable and prone to turbulence even with both engine. (PTCW, URL) – Виявляється нестійким, схильним до турбулентності, навіть коли працюють обидва мотори. (ЛЗС, URL) (97) How to turn airliner into a military transport plane. (PTCW, URL) – Як перетворити пасажирський літак у військовий транспорт. (ЛЗС, URL)

Серед досліджуваного матеріалу зустрічаються речення з одночасним застосуванням перестановки і:

1) модуляції (54) The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead. (ММ, URL) – Вона використовувала в якості палива спирт та рідкий кисень та несла боєголовку масою в одну тону. (СД, URL) (72) And it requires bigger wings than any previous jetliner. (PTCW, URL) – Його крило має бути більшим ніж у будь-якого іншого авіалайнера. (ЛЗС, URL)

2) опущення (93) But inherent weakness of square form that, it limits a size. (PTCW, URL) – Квадратна форма накладає обмеження на розмір літака. (URL) (13) Behind the fascinating technologies men of genius explored new uncharted electronic frontiers. (ММ, URL) – Геніальні люди відкривали нові не позначені на карті електронні кордони. (СД, URL) (58) The Soviet Union launched “Sputnik” the world first artificial satellite. (ММ, URL) – Радянський Союз запустив перший у світі штучний супутник. (СД, URL)

3) додавання (6) The Earth’s crust is comprised of 5% of iron. (ММ, URL) – Кора землі складається на 5% із залізної руди. (СД, URL) (39) Synthetic century is began. (ММ, URL) – Почалося так зване “синтетичне століття”. (СД, URL) (65) The optimum shape of the fuselage crossing is often a circle. (PTCW, URL) – Оптимальна форма перетину фюзеляжу літака, це завжди коло. (ЛЗС, URL) (100) There are no internal funnel tanks the skin of airplane is the tank. (PTCW, URL) – У цього літака немає внутрішніх баків як таких, його паливний бак – обшивка самого літака. (URL)

4) опущення і додавання (63) *A fully jet, double deck jet liner has never attempted before.* (PTCW, URL) – Ще ніхто не намагався зробити двопалубний авіалайнер. (ЛЗС, URL)

Зустрічаються комбінації заміни членів речення з:

1) опущенням (66) *But in a circle fuselage the number of seats able to fit on a top deck will be restricted by the curvature of a cabin.* (PTCW, URL) – Але у круглому фюзеляжі кількість сидінь верхньої палуби обмежується вигином корпусу. (ЛЗС, URL)

2) опущенням і додаванням (62) *Building first world superjumbo.* (PTCW, URL) – Збудували повітряного велетня. (ЛЗС, URL)

Модуляція комбінується з:

1) додаванням (7) *This enormously big open mine is in Minnesota is the largest deposit of iron ore in the USA.* (MM, URL) – Цей величезний відкритий кар'єр – у Міннесоті є одним з найбільших родовищ в США. (СД, URL) (50) *Passengers transportation were held by commercial jet liners.* (PTCW, URL) – Пасажирські перевезення здійснювалися за допомогою пасажирських реактивних літаків. (ЛЗС, URL) (73) *To lift all this mass you have to size wings.* (PTCW, URL) – Щоб підняти таку масу треба збільшити розмір крил. (ЛЗС, URL) (86) *Team faced with a problem how to slow down a large and powerful plane on landing.* (PTCW, URL) – Перед конструкторами постає нова проблема, як уповільнити великий та потужний літак при посадці. (ЛЗС, URL) (96) *A cylindrical shape is not only supremely aerodynamic but also very strong.* (PTCW, URL) – Циліндрична форма не лише має кращі аеродинамічні якості, але й дуже міцна. (ЛЗС, URL) (41) *First aerosol can was designed to kill insects.* (MM, URL) – Перший в світі аерозольний балончик мав убивати комах. (СД, URL) (59) *Each institution was using different computer systems and software.* (MM, URL) – Кожен дослідницький заклад мав власну комп'ютерну систему і програмне забезпечення. (СД, URL) (84) *These modifications create a plane that should be*

able to maintain stable flight even on a single engine. (PTCW, URL) – Після цих модифікацій літак має залишатися у повітрі навіть з одним мотором. (ЛЗС, URL)

2) опущенням (19) *Send of voice over the radio waves* (MM, URL) – Передавати голос за допомогою хвиль. (СД, URL) (51) *In a first part of 20 century researchers discovered that they could detect flying objects with electro-magnetic waves.* (MM, URL) – У першій половині 20 століття вчені навчилися виявляти літаючі об'єкти за допомогою електромагнітних хвиль. (СД, URL) (60) *You can share software from one place to another without it has been recorded.* (MM, URL) – Передавати програмне забезпечення з одного місця в інше без кодування. (СД, URL) (87) *On approaching landing lowering the laps help to bring the plane to fault more quickly.* (PTCW, URL) – При заході на посадку закрилки допомагають швидше зупинити літак. (URL) (88) *And during the takeoff laps dramatically increase a plane lift.* (PTCW, URL) – Під час злету різко збільшується під'ємна сила. (ЛЗС, URL) (92) *Early planes were built around fuselage that resembled a flying box.* (PTCW, URL) – Перші літаки будують навколо фюзеляжу, що має форму коробки. (ЛЗС, URL) (94) *Fuselage is becoming more rounded that makes them stronger.* (PTCW, URL) – Фюзеляжі стають округлими а відтак міцнішими. (ЛЗС, URL) (81) *The plan wings are seated straight angle to the fuselage.* (PTCW, URL) – Крило розташоване під прямим кутом до фюзеляжу. (URL) (69) *Look each element, even look at the battery holders if we can make it lighter, each kilogram was important.* (PTCW, URL) – Вивчали кожен елемент, міняли тримачі акумуляторів, кожен кілограм був важливим. (ЛЗС, URL) (78) *New aviation technology – wind tunnel testing.* (URL) – Нова авіаційна технологія – аеродинамічна труба. (ЛЗС, URL)

3) перестановкою (18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science.* (MM, URL) – Такі винаходи як фонограф та кінокамера стали результатом невеликої наукової діяльності. (СД, URL)

(85) *Everything was investigated, from ice prevention to noise reduction.* (PTCW, URL) – *Було вивчено все від запобігання обмерзанню до зниження шуму.* (ЛЗС, URL) (53) *The USA scientist launched the first liquid petrol rocket in 1926.* (MM, URL) – *Американський дослідник запустив першу ракету на рідкому паливі у 1926.* (СД, URL) (79) *First scientifically designed American airplane.* (PTCW, URL) – *Перший американський літак спроектований на науковій основі.* (ЛЗС, URL)

5) перестановкою і конкретизацією (68) *The new number of designer pressures the team faces, which the biggest is weight.* (PTCW, URL) – *Інженери стикаються з численними конструкторськими проблемами, найбільша з яких – вага.* (ЛЗС, URL)

б) опущенням і перестановкою (99) *To ensure that planes panels fit together tightly when fly is supersonic.* (PTCW, URL) – *Щоб панелі корпусу прилягали одна до одної у надзвуковому польоті.* (ЛЗС, URL)

7) заміною форми слова (64) *Jetliner traditionally been built with a single deck.* (PTCW, URL) – *Авіалайнери завжди будували з однією палубою.* (ЛЗС, URL) (24) *The image will be read by the lens and captured in the plate.* (MM, URL) – *Зображення читалось лінзою і переносилося на анод.* (СД, URL) (25) *The image on the plate will be scanned by beam of electrons.* (MM, URL) – *Зображення на аноді зчитувалось пучком електронів.* (СД, URL)

8) диференціацією (61) *It was essentially committed to built a very small skilled network for researches purposes.* (MM, URL) – *Поставила за мету створити невелику мережу для дослідницьких цілей.* (СД, URL)

9) дескриптивним перекладом (описовим методом) – застосовується при відсутності словникової відповідності, або якщо не збігаються смислові функції відповідних одиниць в мові оригіналу і в мові перекладу. (71) *Glare reduces weight, but it is also strong enough to be used on the plane.* (PTCW, URL) – *Новий*

матеріал не лише зменшить вагу літака, але й має витримати всі навантаження. (ЛЗС, URL)

В перекладі документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» застосована також комбінація перестановки і генералізації (77) *He had used a complex aerodynamic formula to design*. (PTCW, URL) – При проектуванні він використав складні аеродинамічні розрахунки. (ЛЗС, URL)

Як вже наголошувалось раніше, англійськомовні документальні фільми «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» дубльовані українською мовою, в цілому мова дубляжу відповідає літературним нормам української мови, та перекладачу не вдалося уникнути росіянізмів в перекладі. Це пов'язано з тим, що за радянських часів українську мову активно адаптували до російської, щоб надати їй інтернаціональності та стерти національні риси. Незважаючи на 28 років незалежності росіянізмів ще й досі достатньо в мові ЗМІ, телебачення та кіно. В досліджуваних фільмах вони зустрічаються рідко, лише в декількох фразах.

(9) *After the crushing machines reduce iron ore into powder*. (MM, URL) – Дробильні машини перетворюють залізну руду на порошок. (СД, URL) Прикметник дробильні – це лексична калька з російського дробильные, в українській мові використовуються прикметники подрібнювальні або роздрібнювальні. На нашу думку переклад має виглядати так: подрібнювальні машини перетворюють залізну руду на порошок.

(23) *Means of projecting television images over the radio*. (MM, URL) – Спосіб передачі телевізійних зображень через радіо. (СД, URL) Іменник передача це лексична калька з російського передача, в українській мові використовується іменник передавання.

(32) *Before telegraph messages were sent to one location and only by wires*. (MM, URL) – Телеграфні повідомлення можна було послати тільки в одне

місце і виключно через *drim*. (СД, URL) Дієслово послати є лексичною калькою з російського послать, доцільніше використати українське дієслово надіслати.

(44) *Synthetic rubber is basically a polymer or an artificial polymer.* (ММ, URL) – Синтетична гума являє собою полімер або штучний полімер. (СД, URL) Висловлювання «являє собою» це лексична калька з російського «представляет собой» замість українського є, тому доцільніше було перекласти: 1) синтетична гума є полімером або штучним полімером; 2) штучна гума – це полімер або штучний полімер.

В перекладі досліджуваних фільмів перекладачам допущені відхилення від норм літературної української мови.

(14) *The cities were buzzing with a new found power of electricity.* (ММ, URL) Містами ширилися чутки про новознайдений вид енергії – електрику. (СД, URL) Дієслово ширилися більш характерне для художнього дискурсу, доцільніше перекласти як поширювались.

(16) *When he sent an electric impulse through thin air wireless was born.* (ММ, URL) – Коли йому вдалося надіслати електричний імпульс крізь розріджене повітря, народився радіозв'язок. (СД, URL) З прийменником крізь краще використати дієслово передати. Коли йому вдалося передати електричний імпульс крізь розріджене повітря, народився радіозв'язок.

(18) *Inventions like a phonograph and motion picture camera were a result of a little science.* (ММ, URL) – Такі винаходи як фонограф та кінокамера стали результатом невеликої наукової діяльності (СД URL). На наш погляд, в українському перекладі перекладач мав опустити слово невеликої.

(54) *The rocket burned the alcohol and liquid oxygen fuel and carried one ton warhead.* (ММ, URL) – Вона використовувала в якості палива спирт та рідкий кисень та несла боєголовку масою в одну тону. (СД, URL) В цьому реченні тавтологія, більш гармонійно фраза звучала б так: вона використовувала в якості палива спирт і рідкий кисень та несла боєголовку масою в одну тону.

Документальним фільмам науково-технічної тематики «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» властиві сухість стилю, конкретність і логічно обґрунтоване викладення інформації, насиченість лексики спеціальними термінами, та незважаючи на це майже дослівно перекладені всього шість речень. Для перекладу практично всього матеріалу фільмів перекладач вдався до застосування перекладацьких трансформацій, а для досягнення найбільшої еквівалентності та адекватності перекладу змушений був застосувати по декілька перекладацьких трансформацій одночасно.

Висновки до розділу 3

1. Перекладацький аналіз текстів англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» показав, що відтворення українською мовою всіх термінологічних одиниць використаних в даних фільмах за допомогою лексичного еквіваленту неможливо, тільки 36,2% з них мають такий в українській мові, тому для перекладу більшості термінів, це 62,8%, були використані перекладацькі трансформації.

2. Дослівний переклад досліджуваних документальних фільмів через різницю в фонетичному, лексичному і синтаксичному складі англійської і української мов також практично не можливий, тому дослівно перекладачеві вдалося відтворити всього шість речень із сотні. Для еквівалентного та адекватного перекладу документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» перекладач так само використовує перекладацькі трансформації, та на відміну від термінологічних одиниць, для найбільш адекватного відтворення текстів фільмів українською мовою використання одного виду трансформацій замало, тому перекладач використовує одночасно декілька видів перекладацьких трансформацій.

В тексті перекладу документальних фільмів «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» перекладачем допускаються відхилення від норм української мови та росіянізми. На наш погляд це є неприпустимим, так як дані документальні фільми за жанром – науково-популярні, тобто призначені для перегляду широкому колу глядачів серед яких є і школярі. Зважаючи на перлокутивну функцію кінематографу в цілому, документальне кіно так само впливає на глядача, особливо на дітей, формуючи у них хибне уявлення про норми української мови, та сприяє використанню росіянізмів та спотворених українських слів у повсякденному спілкуванні, що негативно впливає на розвиток української культури в цілому.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Лінгвокультурними особливостями англійськомовних документальних фільмів є норми стилю притаманні сучасній англійській науково-технічній літературі: ретельно підібрані слова, для максимально точної передачі думки, багато службових слів та слів, які забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловлювань; використання тільки встановлених в письмовій формі граматичних норм; використання пасивних, безособових та невизначено-особових конструкцій; спосіб викладення матеріалу – формально-логічний.

Специфічними ознаками англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики є точність, логічність, ясність, об'єктивність, аргументованість викладення інформації, та насиченість їх термінологічними одиницями.

Термінологічні одиниці науково-технічного дискурсу включають загальнонаукові, загальнотехнічні та спеціальні терміни. Терміни представлені як окремими словами так і багатоконпонентними термінологічними конструкціями, які складаються з двох, трьох та чотирьох компонентів. Багатоконпонентні термінологічні одиниці за семантичною структурою поділяються на терміни: з низьким ступенем семантичної єдності; з вищим ступенем семантичної єдності; найвищого ступеню семантичної єдності.

За номінативною функцією всі терміни поділяються на тематичні та лексико-семантичні групи.

Для відтворення термінів українською мовою застосовуються способи підбору лексичного еквіваленту і перекладацьких трансформацій. Переклад складних і складених термінологічних одиниць складається з двох етапів – аналітичного і синтетичного. Для перекладу термінів-неологізмів застосовуються способи транскодування (транслітерування та

транскрибування), калькування та описовий метод. Для перекладу метафор – спосіб заміни метафори іншою або метод демегафоризації.

Документальні фільми як і інші види аудіовізуального продукції характеризуються поєднанням кількох каналів (зорового та слухового), тому перекладачу доводиться працювати одночасно з текстом, зображенням, а також з аудіотреком (музика, шуми, пісні тощо). Дослідження аудіовізуального перекладу значно ускладнюються одночасною роботою з текстом, відеорядом та звуком. Переклад документальних фільмів є різновидом аудіовізуального перекладу, він поділяється на два види: переозвучення та субтитрування. Одним з видів переозвучення є дублювання – це повна заміна звукової доріжки мови оригіналу на звукову доріжку цільової мови.

Англійськомовним документальним фільмам науково-технічної тематики властиві сухість стилю, конкретність і логічно обґрунтоване викладення інформації, насиченість лексики спеціальними термінами. Не зважаючи на відсутність в документальних фільмах науково-технічної тематики емоційної забарвленості, жаргонізмів, ненормативної лексики, фразеологізмів, які характерні для художнього кіно, через різницю в фонетичному, лексичному і синтаксичному складі англійської і української мов, дослівний переклад їх практично не можливий, тому для досягнення еквівалентності і адекватності перекладу виникає необхідність у застосуванні перекладацьких трансформацій. В більшості випадків для перекладу одного виду трансформацій буває недостатньо, тоді перекладач вдається до одночасного застосування декількох видів перекладацьких трансформацій.

В англійськомовних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» відображені справжні події та особи, що характерно для документального кіно, інформація викладена конкретно і логічно обґрунтовано, стиль її викладення сухий, беземоційний, лексика насичена термінами, що

характерно для науково-технічного дискурсу, тому можна зробити висновок, що дані фільми є документальними науково-технічної тематики.

Термінологічні одиниці є переважно загальнонауковими та загальнотехнічними термінами, спеціальна термінологія в більшості складається з слів загальноповсякденної лексики або з термінів які мають полісемантичний характер, та відомі широкому загалу глядачів, що характерно для науково-популярного документального кіно.

Серед досліджуваних термінологічних одиниць зустрічаються терміни, що виникли як неологізми, але в процесі розвитку людства стали загальноповсякденними словами.

Терміни представлені як окремими словами так і багатокомпонентними термінологічними конструкціями, які складаються з двох, трьох та чотирьох компонентів. Багатокомпонентні науково-технічні терміни – переважно двокомпонентні терміни з низьким ступенем семантичної єдності.

В англійськомовних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» розповідається про зміни, що відбувались з літаками за час розвитку науково-технічного прогресу та про військові вироби, які при їх винаході вважались справжнім дивом, а тепер стали звичайними речами в побуті сучасної людини. Всі ці вироби, процеси їх виробництва і технології мають свої назви, для позначення яких використовують спеціальні слова – терміни. Без термінологічної лексики, що складає більшість від всієї лексики даних фільмів не можливо б було передати їх тему і ідею, тому можна зробити висновок, що лінгвокультурними особливостями англійськомовних документальних фільмів науково-технічної тематики є саме терміни.

Способами відтворення термінів в англійськомовних документальних фільмах «Planes that Changed the World» та «Modern Marvel» українською мовою є переклад за допомогою лексичного еквівалента та переклад за допомогою перекладацьких трансформацій. В досліджуваних документальних

фільмах науково-технічної тематики для перекладу термінологічних одиниць застосовані наступні види перекладацьких трансформацій: транскодування (транслітерування і транскрибування), калькування, диференціація значення, конкретизація значення, генералізація значення, модуляція, цілісне перетворення, перестановка, заміна, додавання, опущення, для перекладу метафор – деметафоризації, заміни метафори на метафору.

Проведене дослідження може бути використане перекладачами-практиками, які спеціалізуються на перекладі науково-популярних документальних фільмів, так як пропонує методологію дослідження аудіовізуального продукту та способи відтворення термінологічних одиниць українською мовою.

Переклад англійськомовних документальних фільмів в цілому, а документальних фільмів науково-технічної тематики зокрема, досліджений недостатньо, тому перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні особливостей перекладу науково-дослідницьких та науково-виробничих документальних фільмів, перенасичених спеціальною термінологічною лексикою, яка не має еквівалентів в українській мові, що дасть можливість з'ясувати джерела поповнення термінів, їх утворення та способи відтворення українською мовою, а також способи подати інформацію, викладену в даних фільмах, зрозуміло і цікаво для глядача та так щоб вона відповідала нормам української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аносова Н.Э. Закадровый перевод и субтитрование: особенности и перспективы. // Перспективы науки и образования. 2018. №1 (31). URL: https://pnojurnal.files.wordpress.com/2018/02/pdf_80127.pdf.
2. Арделан О. О. Граматичний аспект перекладу англійських термінів-словосполучень в галузі енергетики. // Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури : Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих учених (29 березня 2017 р.) / за заг. ред. к.п.н., доцента Кажан Ю. М. Маріуполь : МДУ, 2017. 342 с. С. 288—290.
3. Бахов І. С. Вплив насиченості тексту спеціальною термінологією на частоту роз'яснень у науково-технічному перекладі. // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №3. С. 77—86.
4. Бережна О. О. Особливості перекладу термінів англійської біржової лексики. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 70—71.
5. Букреєва О.Й. Особливості перекладу іменних словосполучень у наукових і технічних текстах. // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. 2008. №2. С. 58—63.
6. Бухольц Н.А. Відтворення ідіолекту персонажів анімаційних фільмів у перекладі Дисс. Київ, 2016. 273 с.
7. Валгина Н. С. Теория текста. Москва, Логос. 2003. 173 с.
8. Вострецова В. О. Алюзії в аудіовізуальному перекладі. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер.: Філологічні науки. 2014. К. 3. С. 46—49.

9. Герасимова О. М. Сильові й жанрові особливості текстів та способи їх відтворення. // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №3. С. 98—102.

10. Герасимова О. Особливості перекладу мовних реалій як одиниць безеквівалентної лексики // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 22. 335 с.

11. Голик С. Мовна особистість як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень. // Вісник львівського університету. Серія “Іноземні мови.” 2013. Вип. 21. С. 258—264.

12. Гореликова С. Н. Природа термина и некоторые особенности терминообразования в английском языке. // Вестник ОГУ. 2012. № 6. С. 129—136.

13. Гриньов Б.В, В.Р. Любинський, Н.І. Молчанова, Л.А. Ламааши Особливості перекладу науково-технічних текстів у галузі радіаційної техніки Ламааши // Functional Materials. 2011. Т. 18, № 4. С. 539-541.

14. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 28—31.

15. Гудманян А. Г., Полякова О.В. Типові помилки в кіноперекладі анімаційних фільмів // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. №3. С.107—111.

16. Денискіна Г. О. Телевізійне мовлення в світлі лінгвістики тексту і аналізу дискурсу. // Культура народів Причорномор'я. 2002. № 31. С. 180—187.

17. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі. Дисс. Київ, 2008. Автореферат. 27с.

18. Демецка В., Федорченко О. До проблем перекладу кінотекстів. URL: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1066.
19. Добросклонская Т. Г. Медиалистика: системный подход к изучению языка СМИ. Москва, 2008. 203 с.
20. Д`яков А. С., Кияк Р. Т., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семіотичні та соціолінгвістичні аспекти URL: <http://litmisto.org.ua>.
21. Ефремова М. А. Концепт кинотекста: структура и лингвокультурная специфика. Дисс. Волгоград, 2004. 185 с.
22. Жалай В. Я., Биховець Н. М., Линник Т. Г., Пархоменко А. Ф., Рахманова І. І., Рубашова Л. М. Семантичні співвідношення псевдодрузів перекладача та їх представлення в сучасному контрастивному словнику// Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. К.: Логос, 2010. С. 3-12.
23. Жук Т. В. Актуальні проблеми перекладу наукових текстів українською мовою. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер.: Філологічні науки. 2012. С. 59—61.
24. Замкова Н. Л., Откаленко О. М. Науковий дискурс в аспекті сучасних стратегій перекладу. // Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Вінниця : Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 166 с. С. 58—61.
25. Згурська В. Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. 2010. Вип. ХХІІІ, ч. 2. С. 535—542.

26. Козак Т. Б. Адекватність та еквівалентність перекладу. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 56—57.

27. Козуб Л. С. Особливості перекладу вузькогалузевої термінології (на прикладі термінів гідробіології і аквакультури). // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти: матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції. 21 квітня 2016 р. НТУУ «КПІ». К.: Кафедра. 220 с. С. 129—130.

28. Корольов І. Р. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві: визначення, структура, типологія. // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Збірник наукових праць. Вип.6. Ч.2. 2012. 383 с. С. 285—301.

29. Корячкина А. В. Художественный (постановочный) кинофильм как дискурс. // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2015. № 3(45). Ч.3. С. 91—97.

30. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. // Науковий віник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. № 18. Т.2. 143 с. С. 68—70.

31. Костенко Г. М. Структурно-семантичні та функціонально-стилістичні характеристики англійського науково-технічного тексту. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18—12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя : ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 63—64.

32. Котковець А. Л. Специфіка відтворення багатокomпонентних метафоричних термінів. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 65—67.

33. Кузенко Г. М. Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. 2017. Вип.9. Том 3. С. 71–74.

34. Кузнецова І. В. Чернова А. В. Метафора як спосіб творення вторинної номінації в терміносистемі верстатобудування . // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 89–90.

35. Кузнецова М. О. Семантичні особливості медичних термінів та специфіка їх перекладу. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 51–52.

36. Кукаріна А. Д. Методологія та методика способів перекладу абревіатур. // Молодий вчений. 2016. № 9 (36). С. 224–227.

37. Куца О.І. Полісемантичність термінів як лінгвістична проблема. // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти: матеріали III-ї Міжнародної науково-практичної конференції. 21 квітня 2016 р. НТУУ «КПІ». К.: Кафедра. 220 с. С. 98–99.

38. Лабезна Н. В. Англomовні терміни галузі адитивного виробництва: структура, семантика, переклад. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 61–62.

39. Лесинська О. М. Радішевська Д. Д. Особливості перекладу заголовків фільмів американського кінематографу українською мовою (на прикладі матеріалів за 2000 – 2015 року). // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2018. № 32 т. 2 С. 169–170.

40. Лоскутова Н. М. Синонімічні відносини у кінематографічній терміносистемі у французькій та українській мовах. // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. 2017. Вип.9. Том 3. С. 26–30.

41. Лук'янова Т. Стратегії адаптації при перекладі назв англomовних фільмів українською мовою. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/>.

42. Лут К. А. Функціональні особливості образності в науковому стилі. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 54–56.

43. Лут К. А. Коваль Ж. С. Прагматичні функції текстів астрономічної тематики. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 92–94.

44. Матківська Г.О. Семантико-прагматичні характеристики метафоричних термінів із колоративного композитою й аспекти їхнього перекладу з англійської мови. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 83–85.

45. Матківська Н. А. Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу. // Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Серія “Філологічні науки.” Мовознавство. 2015. № 3. С. 147–152.

46. Матківська Н. А. Стратегії відтворення індивідуальних характеристик мовлення персонажа Gremlin у перекладі анімаційного фільму “Cars 2”. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015. № 18. Том 2. С. 138–140.

47. Матосов Р. А. Перевод кино/видео материалов: лингвокультурологические и дидактические аспекты. Дисс. Москва, 2009. Автореферат. 21 с.

48. Мельник А. П. Функції сучасної американської анімації як основа вибору перекладацьких стратегій. // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Збірник наукових праць. Вип.6. Ч.2. 2012. 383 с. С. 175–178.

49. Мізін К. Кучеренко І. Творчий аспект відтворення мови персонажів в англо-українському кіноперекладі. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер.: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 22. 335 с.

50. Мошкович В. В. Адекватность и эквивалентность как основополагающие категории оценки качества перевода. Дисс. Челябинск, 2013. 203 с.

51. Назмутдинова С. С. Гармония как переводческая категория (на материале русского, английского, французского кинодискурса). Дисс. Тюмень, 2008. Автореферат. 22 с.

52. Нечипоренко В. О., Демченко О. П. Лексико-семантичні особливості термінології в системі мови. // Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Вінниця : Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 166 с. С. 39–41.

53. Новикова Т. Б. Заимствование лингвокультурных концептов (на материале английского и русского языков). Дисс. Волгоград, 2005. Автореферат. 21 с.

54. Підгорна А. Б. Структурні особливості англійських термінів галузі теплоенергетики. // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 18–12 квітня 2016 р. / Редкол.: Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 568 с. С. 68–69.

55. Пименова Г. В. К вопросу определения основных характеристик медиатекста как основной (базовой) единицы Е-медиалингвистики. URL: https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/96/pimenova_96_218_221.pdf.

56. Плетенецька Ю. М. Парадигма понять термінологічної системи кіноперекладу. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. 2013. № 14(3). С. 219–226.

57. Полякова О. В. Росіянізми в перекладі англомовних анімаційних фільмів українською. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “ Перекладознавство та міжкультурна комунікація. 2018. № 2. С. 107–110.

58. Полюк І. С. Запозичення як спосіб збагачення термінології у галузі електроніки. // Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. 21 квітня 2016 р. НТУУ «КПІ». К.: Кафедра. 220 с. С. 102–103.

59. Портна А. А. Специфіка перекладу термінів галузі 3Д друку. // Мови та літератури у полікультурному суспільстві : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17 листопада 2016р.) / за заг. ред. к.філол.н., доцента Назаренко Н.І. Маріуполь : МДУ, 2016. 240 с. С. 134–136.

60. Присяжнюк І. С. Описовий переклад неологізмів у межах концептуальних сфер (на матеріалі англійської мови). // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. 2017. Вип.9. Том 3. С. 104–107.

61. Рабійчук Л., Лемешко О. Особливості перекладу англійських неологізмів на українську мову. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Серія “Філологія (мовознавство)”. 2014. Вип. 20. С. 277-282.

62. Семенюк Т. П. Когнітивно-семантичні та прагматичні особливості німецькомовних полікодових текстів. Дисс. Луцьк-Запоріжжя, 2017. 257с.

63. Середюк І. В., Безанюк Я. В. Алгоритм перекладу терміна, який не є зафіксованим професійним двомовним словником. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 99–100.

64. Скибицкая Н. В. Сочетание вербальных и визуальных средств в жанре документальных видеофильмов (на материале документального сериала BBC «Seven Ages of Britain»). // Новый университет. 2014. № 05-06 (38-39). С. 58–63.

65. Скобнікова О. Загальні характеристики метафор в науково-технічних текстах. // Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 16 березня 2012р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. авіац. ун-т.-К.:Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2012. 290 с. С. 141–144.

66. Слышкин Г. Г., Ефремова М. А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва: Водолей Publishers, 2004. 153 с.

67. Соболев Ю. А. Лингвокультурологическая составляющая научно-технического перевода. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 103–105.

68. Сухий О.О. Особливості антонімії а англійській та українській інвестиційній термінології (на прикладі «прямих інвестицій»). // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Перекладознавство та міжкультурна комунікація”. Херсон: Видавничий дім “Гельветика”. Вип. 2. 2018. 215 с. С. 123–127.

69. Сюта Г. Криве дзеркало мови. // Культура слова. 2013. Вип. 79. С. 151–153.
70. Тарасенко К. В. Прагматична адаптація перекладу тексту: ключові підходи та методологічні орієнтири. // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. 2014. № 1-2 (36-37) С. 47–50.
71. Ткачук Т. І. Перекладацькі адаптивні стратегії у сучасній транслятології як механізм адекватної передачі комунікативно-прагматичного значення. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016. № 24. Том 2. С. 135–137.
72. Федоренко С. В. Міжкультурна комунікація і переклад реалій. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 110–112.
73. Федорова И. К. Перевод кинотекста в свете концепции культурного переноса: проблема переводческой адаптации. // Вестник Челябинского государственного университета. 2009. № 43 (181). С. 142–149.
74. Чернікова Л. Ф. Культура мовлення в телерадіожурналістиці. // Культура народів Причорномор'я. 2007. № 111. С. 88–90.
75. Чернікова Л. Ф. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. Особливості юридичного перекладу. // Культура народів Причорномор'я. 2014. № 267. С. 180–184.
76. Чернікова Л.Ф., Зубкова Л.П. Мовні реалії та проблем їх перекладу. // Культура народів Причорномор'я. 2011. № 216. С. 172–178.
77. Шевцова О. В. Способи еквівалентного перекладу лексичних одиниць текстів конвенцій з англійської та французької мов українською. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 25. 2012. 270 с. С. 129–131.
78. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням. URL: <https://westudents.com.ua>.

79. Шеремета В. Національно-мовний стереотип у сучасних наукових парадигмах: типологія, функції. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 22. 335 с.

80. Шершньова К. С. Жанрова класифікація документального кіно. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer28/221.pdf>.

81. Шимко Е. А. Особенности перевода в аспекте этнолингвистики. // Современная филология (II): материалы междунар. заоч. науч. конф. (Уфа, январь, 2013г.). Уфа. Лето, 2013. 118 с. С. 115–117.

82. Шпенюк І.Є. Лінгвокультурні особливості американського науково-академічного дискурсу. // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. К.: Логос, 2012. С. 288–296.

83. Шутова М. О. Акціональна, ментальна і мовна проєкція етнокультурних стереотипів англійців і українців (когнітивно-лінгвокомпаративна реконструкція фразеоформул). // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. 2017. Вип. 9. Том 3. С. 39–44.

84. Brett D. Eye Dialect: Translating the Untranslatable. Lost in Translation / D. Brett // Testi e culture alio specchio. AnnalSS 6, 2009. P. 49–62.

85. Cuellar Lazaro C. Kulturspezifische Elemente und ihre Problematik bei der Filmsynchronisierung. URL:

<https://theartsjournal.org/index.php/site/article/viewFile/151/144>.

86. Chaum F. The turn of audiovisual translation. New audiences and technologies. // Translation Spaces. 2. 2013. P. 105–123.

87. Cordella M. Discourse analysis and the subtitles of documentaries: the case of the children of Russia. URL:

<http://ojs.ual.es/ojs/index.php/ODISEA/article/viewFile/143/130>

88. Denton J. Ciampi D. A New Development in Audiovisual Translation Studies: Focus on Target Audience Perception. // LEA Lingue e letterature d'Oriente e d'Occidente, vol. 1.N. 1. 2012. P. 399–422.

89. 6. Duro M. La traducción para el doblaje y la subtitulación / M. Duro. Madrid: Cátedra, 2001. 364 p.

90. Fairclough N. Discourse and social change / Norman Fairclough. Cambridge : Polity Press, 1992. 251 p.

91. Fairclough N. Analysing Discourse. Textual analysis for social research. URL:

https://edisciplinas.usp.br/...php/.../ii.%20Norman_Fairclough_Analysing_discourse.pdf.

92. Fois E. Audiovisual Translation: Theory and Practice // Between. 2012. Vol. 2. N 4.

93. Gambier Y. The position of audiovisual translation studies. URL: <https://www.ufs.ac.za/docs/>

94. Karamitroglou F. Towards the methodology for the investigations of norms in audiovisual translation. Amsterdam , Atlanta, 2000. 300 p.

95. Liew Zhe Rong, Hasuria Che Omar Understanding Fansub as One of the Audiovisual Translation Methods/ // Kemanusiaan Vol. 25. No. 2. 2018. P. 109–127.

96. Majcenovic Klin B. Otherness – Challenge or Obstacle in Multimedia Translation. // Komunikacija i kultura online: Godina II. broj 2. 2011. URL:

<https://www.komunikacijaikultura.org/index.php/kk/.../140/>.

97. Masumeh Yazdami Moghaddam, Sommayeh Shahraki Deh Sukhteh, Mansureh Delarami Far. Explicitation in Translation: A Case of Screen Translation. // Journal of Language Teaching and Research. Vol. 8. No. 1. January 2017. pp. 75–80.

98. Remael A. Audiovisual translation. URL: <https://www.ufs.ac.za/docs/>.

99. Stolze R. Dealing with cultural elements in technical texts for translation. URL:http://www.jostrans.org/issue11/art_stolze.pdf.

100. Vieira R. Y. The Translation of Technical-Scientific text – a brief analysis. URL: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4925563.pdf>.

101. Wang Zheng. Translation Strategies for Text of Science and Technology URL: <https://download.atlantis-pess.com/article/25872720.pdf>.

102. Wotjak G. Equivalencia semantica, equivalencia comunicativa y equivalencia translemica. URL:
https://cvc.cervantes.es/lengua/hieronymus/pdf/01/01_093.pdf

103. Zanotti S. Translation and transcreation in the dubbing process. A genetic approach. URL:

http://www.cultusjournal.com/files/Archives/translation_zanotti.pdf

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(АРУСНТТ) – Андреев С.М. Англо-російсько-український словник науково-технічної термінології. Харків: Факт, 1999. 700 с.

(АУСДІД) – Балабан Т. Англійсько-український словник-довідник інженерії доквілля. Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 2000. 400 с.

(УАСР) – Рицар Б., Сніцарук Л., Мисак Р. Українсько-англійський словник з радіоелектроніки. Львів: Колір ПРО, 2015. 1008 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(PTCW) – Planes That Changed the World Blackbird URL:
<https://www.youtube.com>

(ЛЗС) – Літаки, що змінили світ URL: <https://uafilm.tv>

(СД) – Сучасні дива URL: <https://nextfilm.io.ua>

(ММ) – Modern Marvels (1996 - 2012) URL: <https://nextfilm.io.ua>

ДОДАТОК

Термінологічна лексика документальних фільмів науково-технічної тематики та її відтворення українською мовою

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i><u>Iron is the most common element on the Earth</u></i> (MM, URL).	<i><u>Залізо</u> найпоширеніший елемент на землі</i> (СД, URL).
2.	<i>We use <u>iron</u> to make <u>weapons, tools and ships</u></i> (MM, URL).	<i>Ми використовували <u>залізо</u> для виробництва <u>зброї, станків, кораблів</u></i> (СД, URL).
3.	<i><u>Extreme heat makes iron surprisingly applicable</u></i> (MM, URL).	<i><u>Високі температури роблять його на диво пластичний</u></i> (СД, URL).
4.	<i><u>Iron is floating around in a liquids soup of iron atoms</u></i> (MM, URL).	<i>Завдяки температурі ми створюємо <u>рідкий суп з атомів заліза</u></i> (СД, URL).
5.	<i><u>Iron in a form of steel is the most recycled material all over the world</u></i> (MM, URL).	<i><u>Залізо у формі сталі найбільш перероблюваний матеріал світу</u></i> (СД, URL).
6.	<i>The <u>Earth's crust</u> is comprised of 5% of iron</i> (MM, URL).	<i><u>Кора землі</u> складається на 5% із залізної руди</i> (СД, URL).
7.	<i>This enormously big <u>open mine</u> is in Minnesota is the largest <u>deposit of iron ore</u> in the USA</i> (MM, URL).	<i>Цей величезний <u>відкритий кар'єр</u> – у Міннесоті є одним з найбільших <u>родовищ</u> в США</i> (СД, URL).
8.	<i>Billions years ago after <u>Big Bang heavy elements</u> were created inside the stars</i> (MM, URL).	<i>Мільярди років тому після “<u>великого вибуху</u>” в середині зірок утворилися <u>важкі елементи</u></i> (СД, URL).

	Текст оригіналу	Текст перекладу
9.	<i>After the <u>crushing machines</u> reduce iron ore into powder (MM, URL).</i>	<i><u>Дробильні машини</u> перетворюють залізну руду на порошок (СД, URL).</i>
10.	<i>98% of iron will be used to make <u>steel constructions</u> (MM URL).</i>	<i>98% заліза піде на виробництво <u>сталевих конструкцій</u> (СД, URL).</i>
11.	<i>Today <u>television</u> is a common place (MM, URL).</i>	<i>Сьогодні <u>телебачення</u> звичайна річ (СД, URL).</i>
12.	<i>With <u>push a button</u> we open window to our world (MM, URL).</i>	<i>Одним <u>натисканням кнопки</u> ми відкриваємо світ (СД, URL).</i>
13.	<i>Behind the <u>fascinating technologies</u> men of genius explored new uncharted <u>electronic frontiers</u> (MM, URL).</i>	<i>Геніальні люди відкривали нові не позначені на карті <u>електронні кордони</u> (СД, URL).</i>
14.	<i>The cities were buzzing with a new found power of <u>electricity</u> (MM, URL).</i>	<i>Містами ширились чутки про новознайдений вид енергії – <u>електрику</u> (СД, URL).</i>
15.	<i>Probably nothing such as <u>printing press</u> has been as much in influence on the <u>culture</u> and mindset of people in the world (MM, URL).</i>	<i>Мабуть ніщо після винайдення <u>друкарського верстату</u> не мало такого впливу на <u>культуру</u> та склад розуму людей у всьому світі (СД, URL).</i>
16.	<i>When he sent an <u>electric impulse</u> through thin air wireless was born (MM, URL).</i>	<i>Коли йому вдалося надіслати <u>електричний імпульс</u> крізь розріджене повітря, народився радіозв'язок (СД, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
17.	<i>Now completely <u>wireless messages</u> could be sent in all directions in ones (MM, URL).</i>	<i>Тепер же абсолютно <u>бездротові повідомлення</u> можна було надсилати в усіх напрямках одночасно (СД, URL).</i>
18.	<i><u>Inventions like a phonograph and motion picture camera</u> were a <u>result of a little science</u> (MM, URL).</i>	<i>Такі винаходи як <u>фонограф та кінокамера</u> стали <u>результатом невеликої наукової діяльності</u> (СД, URL).</i>
19.	<i>Send of voice over the <u>radio waves</u> (MM, URL).</i>	<i>Передати голос за допомогою <u>хвиль</u> (СД, URL).</i>
20.	<i><u>Broadcast the first human voice</u> (MM, URL).</i>	<i>Вперше <u>передав</u> людський голос (СД, URL).</i>
21.	<i>By <u>Capturing electrons</u> it could transmit voice over the <u>airwaves</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Уловлюючи електрони</u> міг <u>передавати</u> голосові шаблони за допомогою <u>радіохвиль</u> (СД, URL).</i>
22.	<i>He invented complex <u>electronic device</u> – the <u>audiotube</u> (MM, URL).</i>	<i>Він винайшов складний <u>електронний прилад аудіон</u> (СД, URL).</i>
23.	<i>Means of projecting <u>television images</u> over the <u>radio</u> (MM, URL).</i>	<i>Спосіб передачі <u>телевізійних зображень</u> через <u>радіо</u> (СД, URL).</i>
24.	<i>The <u>image</u> will be read by the <u>lens</u> and <u>captured in the plate</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Зображення</u> читалось <u>лінзою</u> і <u>переносилося на анод</u> (СД, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
25.	<i>The <u>image on the plate</u> will be scanned by <u>beam of electrons</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Зображення на аноді</u> зчитувалося <u>пучком електронів</u> (СД, URL).</i>
26.	<i><u>Electrons went back of plate</u> representing white and black areas of the <u>images</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Електрони відбивалися від анода</u> відтворюючи темні і світлі сторони <u>зображення</u> (СД, URL).</i>
27.	<i>He faced a lot of <u>technical challenges</u> (MM, URL).</i>	<i>Він зіткнувся з багатьма <u>технічними труднощами</u> (СД, URL).</i>
28.	<i>First <u>images</u> appeared on the <u>screen</u> (MM, URL).</i>	<i>Перші <u>зображення</u> з'явилися на <u>екрані</u> (СД, URL).</i>
29.	<i>He got his <u>patent</u> (MM, URL).</i>	<i>Він отримав <u>патент</u> (СД, URL).</i>
30.	<i><u>Invention of television broadcasting</u> was a second <u>challenge</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Винайдення телемовлення</u> було наступним вдалим кроком (СД, URL).</i>
31.	<i><u>Tons of equipment of light and heavy lights</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Тонни обладнання світла – важкі прожектори</u> (СД, URL).</i>
32.	<i>Before <u>telegraph messages</u> were sent to one location and only by <u>wires</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Телеграфні повідомлення</u> можна було послати тільки в одне місце і виключно через <u>дріт</u> (СД, URL).</i>
33.	<i>TV was <u>limited</u> with black and white (MM, URL).</i>	<i>Телебачення <u>обмежене</u> чорно-білими кольорами (СД, URL).</i>
34.	<i><u>Wireless phones</u> were invented (MM, URL).</i>	<i>Були винайдені <u>бездротові телефони</u> (СД, URL).</i>
35.	<i><u>Inventions of war</u> changed the <u>world around us</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Військові винаходи</u> змінили <u>світ навколо нас</u> (СД, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
36.	<i><u>Gun and automatons</u> were used during <u>military actions</u></i> (MM, URL).	<i><u>Кулемети</u> та <u>автомати</u> використовували під час <u>бойових дій</u></i> (СД, URL).
37.	<i>Subsequently, <u>guns</u> began to be installed on the top of <u>tanks</u></i> (MM, URL).	<i>Згодом <u>кулемети</u> почали встановлювати на <u>танках</u></i> (СД, URL).
38.	<i><u>Manufacturers</u> introduced <u>plastic items</u> from hairbrush to cookware</i> (MM, URL).	<i><u>Виробники</u> представили <u>предмети</u> <u>домашнього вжитку</u> від гребінців до <u>домашнього посуду</u></i> (СД, URL).
39.	<i><u>Synthetic century</u> is began</i> (MM, URL).	<i>Почалося так зване “<u>синтетичне століття</u>”</i> (СД, URL).
40.	<i>It is hard to imagine life today without these <u>carbon based synthetic materials</u></i> (MM, URL).	<i>Важко уявити наше життя без <u>синтетичних матеріалів</u> на основі <u>вуглецю</u></i> (СД, URL).
41.	<i>First <u>aerosol can</u> was designed to kill insects</i> (MM, URL).	<i>Перший в світі <u>аерозольний балончик</u> мав убивати <u>комах</u></i> (СД, URL).
42.	<i>US government announced a competition for <u>general-purpose vehicle</u> creation</i> (MM, URL).	<i>Уряд США оголосив конкурс на розробку <u>багато</u> <u>цільового автомобіля</u></i> (СД, URL).
43.	<i>Created a <u>petroleum based synthetic rubber</u></i> (MM, URL).	<i>Створити <u>штучну гуму</u> на основі <u>нафти</u></i> (СД, URL).
44.	<i><u>Synthetic rubber</u> is basically a <u>polymer</u> or an <u>artificial polymer</u></i> (MM, URL).	<i><u>Синтетична гума</u> являє собою <u>полімер</u> або <u>штучний полімер</u></i> (СД, URL).

	Текст оригіналу	Текст перекладу
45.	<i>The <u>inventor</u> from New Jersey suggested <u>wooden tires</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Винахідник</u> із Нью Джерсі навіть запропонував <u>дерев'яні шини</u> (СД, URL).</i>
46.	<i><u>Rubber recycling</u> alone could keep <u>war machine</u> rolling (MM, URL).</i>	<i><u>Вторинна переробка</u> не може задовольнити потреб <u>військової економіки</u> (СД, URL).</i>
47.	<i><u>Plants</u> generated more than 80000tones of <u>synthetic rubber</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Заводи</u> випустили понад 80000 тон синтетичної гуми (СД, URL).</i>
48.	<i>The <u>engineers</u> created new <u>turbojet engine</u> for <u>jetliner</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Інженери</u> створили новий <u>турбореактивний двигун</u> для <u>літака</u> (ЛЗС, URL).</i>
49.	<i><u>Compressing</u> air in a <u>firing chamber</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Нагнітає</u> повітря в <u>камеру згорання</u> (ЛЗС, URL).</i>
50.	<i><u>Passengers</u> transportation were held by <u>commercial jetliners</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Пасажирські</u> <u>перевезення</u> здійснювалися за допомогою <u>пасажирських реактивних літаків</u> (ЛЗС, URL).</i>
51.	<i>In a first part of 20 century <u>researchers</u> discovered that they could detect <u>flying objects</u> with <u>electro-magnetic waves</u> (MM, URL).</i>	<i>У першій половині 20 століття <u>вчені</u> навчилися виявляти <u>літаючі об'єкти</u> за допомогою <u>електромагнітних хвиль</u> (СД, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
52.	<i>By <u>transmitting radio signals</u> <u>metallic object</u> <u>reflected the signals</u> back to the <u>transmitter</u> (MM, URL).</i>	<i><u>Радіо сигнал</u> <u>випущений з поверхні</u> <u>відбивається</u> від <u>металевих предметів</u> і повертається до <u>передавача</u> (СД, URL).</i>
53.	<i>The USA <u>scientist</u> launched the first <u>liquid petrol rocket</u> in 1926 (MM, URL).</i>	<i><u>Американський дослідник</u> запустив першу <u>ракету на рідкому паливі</u> у 1926 (СД, URL).</i>
54.	<i>The <u>rocket</u> burned the <u>alcohol</u> and <u>liquid oxygen fuel</u> and carried one <u>ton warhead</u> (MM, URL).</i>	<i>Вона використовувала в якості палива <u>спирт</u> та <u>рідкий кисень</u> та несла <u>боєголовку масою в одну тону</u> (СД, URL).</i>
55.	<i>They invented a <u>miracle fibre</u> – <u>nylon</u> (MM, URL).</i>	<i>Вони представили своє <u>диво волокно</u> – <u>нейлон</u> (СД, URL).</i>
56.	<i>No war inventions changed the world more than <u>atomic bomb</u> (MM, URL).</i>	<i>Жоден військовий винахід так не змінив світогляд як <u>атомна бомба</u> (СД, URL).</i>
57.	<i>Despite the fact <u>commercial nuclear power</u> is derived from research leading to the <u>bombs</u> that were dropped to Hiroshima and Nagasaki (MM, URL).</i>	<i>Попри те що <u>атомна енергетика</u> використовує той самий ефект що й <u>бомби</u>, скинуті на Хіросіму і Нагасакі (СД, URL).</i>
58.	<i>The Soviet Union launched “Sputnik” the world first <u>artificial satellite</u> (MM, URL).</i>	<i>Радянський Союз запустив перший у світі <u>штучний супутник</u> (СД, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
59.	<i>Each <u>institution</u> was using different <u>computer systems</u> and <u>software</u> (MM, URL).</i>	<i>Кожен <u>дослідницький заклад</u> мав власну <u>комп'ютерну систему</u> і <u>програмне забезпечення</u> (СД, URL).</i>
60.	<i>You can share <u>Software</u> from one place to another without it has been <u>recorded</u> (MM, URL).</i>	<i>Передавати <u>програмне забезпечення</u> з одного місця в інше без <u>кодування</u> (СД, URL).</i>
61.	<i>It was essentially committed to built a very small skilled <u>network</u> for <u>researches purposes</u> (MM, URL).</i>	<i>Поставила за мету створити невелику <u>мережу</u> для <u>дослідницьких цілей</u> (СД, URL).</i>
62.	<i>Building first world <u>superjumbo</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Збудувати <u>повітряного велетня</u> (ЛЗС, URL).</i>
63.	<i>A <u>fully jet, double deck jetliner</u> has never attempted before (PTCW, URL).</i>	<i>Ще ніхто не намагався зробити <u>двопалубний авіалайнер</u> (ЛЗС, URL).</i>
64.	<i><u>Jetliner</u> traditionally been built with <u>a single deck</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Авіалайнери</u> завжди будували з <u>однією палубою</u> (ЛЗС, URL).</i>
65.	<i>The <u>optimum shape</u> of the <u>fuselage crossing</u> is often a <u>circle</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Оптимальна форма</u> перетину <u>фюзеляжу</u> літака, це завжди <u>коло</u> (ЛЗС, URL).</i>
66.	<i>But in a <u>circle fuselage</u> the number of seats able to fit on a <u>top deck</u> will be restricted by the <u>curvature of a cabin</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Але у <u>круглому фюзеляжі</u> кількість сидінь <u>верхньої палуби</u> обмежується <u>вигином корпусу</u> (ЛЗС, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
67.	<i>Revolutionary new <u>fuselage shape</u> – the <u>oval</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Нова революційна <u>форма фюзеляжу</u> – <u>овал</u> (ЛЗС, URL).</i>
68.	<i>The new number of <u>designer pressures</u> the team faces, which the biggest is <u>weight</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Інженери стикаються з численними <u>конструкторськими проблемами</u>, найбільша з яких – <u>вага</u> (ЛЗС, URL).</i>
69.	<i>Look each <u>element</u>, even look at the <u>battery holders</u> if we can make it lighter, each kilogram was important (PTCW, URL).</i>	<i>Вивчали кожен <u>елемент</u>, міняли <u>тримачі акумуляторів</u>, кожен кілограм був важливим (ЛЗС, URL).</i>
70.	<i>Discovered a lightweight <u>material</u> called glare a new composite of a <u>glass fibre</u> and <u>aluminum</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Відкривають новий композитний <u>матеріал</u> зі <u>скловолокна</u> та <u>алюмінію</u> (ЛЗС, URL).</i>
71.	<i>Glare reduces <u>weight</u>, but it is also strong enough to be used on the <u>plane</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Новий матеріал не лише зменшить <u>вагу літака</u>, але й має витримати всі навантаження (ЛЗС, URL).</i>
72.	<i>And it requires bigger <u>wings</u> than any previous <u>jetliner</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Його <u>крило</u> має бути більшим ніж у будь-якого іншого <u>авіалайнера</u> (ЛЗС, URL).</i>
73.	<i>To lift all this <u>mass</u> you have to <u>size wings</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Щоб підняти таку <u>масу</u> треба збільшити <u>розмір крил</u> (ЛЗС, URL).</i>
74.	<i>One of the most <u>technologically-advanced wings</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Одні з найбільш <u>високотехнологічних крил</u> (ЛЗС, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
75.	<i>These <u>wings</u> almost come apart with <u>flaps</u> and <u>slats</u> on it (PTCW, URL).</i>	<i>Ці <u>крила</u> майже повністю складаються з <u>закрилків</u> і <u>передкрилків</u> (ЛЗС, URL).</i>
76.	<i>An <u>accurate scale model</u> of a <u>superjumbo</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Масштабна модель літака</u> (ЛЗС, URL).</i>
77.	<i>He had used a <u>complex aerodynamic formula</u> to design (PTCW, URL).</i>	<i>При проектування він використав <u>складні аеродинамічні розрахунки</u> (ЛЗС, URL).</i>
78.	<i><u>New aviation technology – wind tunnel testing</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Нова авіаційна технологія – аеродинамічна труба</u> (ЛЗС, URL).</i>
79.	<i><u>First scientifically designed American airplane</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Перший американський літак спроектований на науковій основі</u> (ЛЗС, URL).</i>
80.	<i><u>Fundamentally unstable and prone to turbulence</u> even with <u>both engine</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Виявляється нестійким, схильним до турбулентності,</u> навіть коли <u>працюють обидва мотори</u> (ЛЗС, URL).</i>
81.	<i><u>The plan wings</u> are seated <u>straight angle</u> to the <u>fuselage</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Крило</u> розташоване під <u>прямим кутом</u> до <u>фюзеляжу</u> (ЛЗС, URL).</i>
82.	<i><u>Sweeping back the wings</u> shifts the <u>centre of gravity</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Відкидання крил</u> дозволяє <u>змістити центр тяжіння</u> (ЛЗС, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
83.	<i>And to <u>minimized turbulence</u> and <u>drag</u> between the <u>wing</u> and the <u>fuselage</u>, <u>engineers</u> devised an element called <u>«fillet»</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Щоб <u>мінімізувати турбулентність</u> та <u>опір</u> повітряного потоку між <u>крилом</u> та <u>фюзеляжем</u>, <u>інженери</u> використали так званий <u>“зализ”</u> (ЛЗС, URL).</i>
84.	<i>These <u>modifications</u> create a <u>plane</u> that should be able to maintain stable flight even on a single <u>engine</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Після цих <u>модифікацій</u> <u>літак</u> має залишатися у повітрі навіть з одним <u>мотором</u> (ЛЗС, URL).</i>
85.	<i>Everything was investigated, from <u>ice prevention</u> to <u>noise reduction</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Було вивчено все від <u>запобігання обмерзанню</u> до <u>зниження шуму</u> (ЛЗС, URL).</i>
86.	<i>Team faced with a problem how to slow down a large and <u>powerful</u> <u>plane</u> on landing (PTCW, URL).</i>	<i>Перед конструкторами постає нова проблема, як уповільнити великий та <u>потужний літак</u> при посадці (ЛЗС, URL).</i>
87.	<i>On <u>approaching landing</u> lowering the <u>laps</u> help to bring the <u>plane</u> to fault more quickly (PTCW, URL).</i>	<i>При <u>заході на посадку</u> <u>закрилки</u> допомагають швидше зупинити <u>літак</u> (ЛЗС, URL).</i>
88.	<i>And during the <u>takeoff</u> <u>laps</u> dramatically increase a <u>plane</u> lift (PTCW, URL).</i>	<i><u>Під час злету</u> різко збільшується <u>під`ємна сила</u> (ЛЗС, URL).</i>
89.	<i>To create a <u>sleep aircraft</u> with 14 beds in place of seats (PTCW, URL).</i>	<i>Створити <u>спальний літак</u> з 14-ма ліжками замість сидінь (ЛЗС, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
90.	<i>This is not a simple design trick accommodating beds means making <u>plane</u> in 50% bigger (PTCW, URL).</i>	<i>Реалізувати задум не так просто, щоб розмістити ліжка треба збільшити <u>літак</u> на 50% (ЛЗС, URL).</i>
91.	<i>Usually when you expand a <u>plane design</u> you stretch it, you literally stretch it (PTCW, URL).</i>	<i>Зазвичай коли треба <u>спроєктувати</u> більший <u>літак</u> його буквально розтягують (ЛЗС, URL).</i>
92.	<i>Early <u>planes</u> were built around <u>fuselage</u> that <u>resembled a flying box</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Перші літаки будують навколо <u>фюзеляжу</u>, що має форму коробки (ЛЗС, URL).</i>
93.	<i>But inherent weakness of <u>square form</u> that, it <u>limits a size</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Квадратна форма</u> накладає обмеження на <u>розмір літака</u> (ЛЗС, URL).</i>
94.	<i><u>Fuselage</u> is becoming more <u>rounded</u> that makes them <u>stronger</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Фюзеляжі</u> стають <u>округлими</u> а відтак <u>міцнішими</u> (ЛЗС, URL).</i>
95.	<i>They came up with word <u>biggest circle fuselage</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Вони спроектували найбільший у світі <u>фюзеляж круглого розрізу</u> (ЛЗС, URL).</i>
96.	<i>A <u>cylindrical shape</u> is not only <u>supremely aerodynamic</u> but also <u>very strong</u> (PTCW, URL).</i>	<i><u>Циліндрична форма</u> не лише має кращі <u>аеродинамічні якості</u>, але й дуже <u>міцна</u> (ЛЗС, URL).</i>
97.	<i>How to turn <u>airliner</u> into a <u>military transport plane</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Як перетворити <u>пасажирський літак</u> у <u>військовий транспорт</u> (ЛЗС, URL).</i>

	Текст оригіналу	Текст перекладу
98.	<i>The new design has a <u>flat underbelly</u> and <u>sleeker lines</u> (PTCW, URL).</i>	<i>У цього літака <u>пласке днище</u> і <u>обтічні обриси</u> (ЛЗС, URL).</i>
99.	<i>To ensure that <u>planes panels</u> fit together tightly when <u>fly is supersonic</u> (PTCW, URL).</i>	<i>Щоб <u>панелі корпусу</u> прилягали одна до одної у <u>надзвуковому польоті</u> (ЛЗС, URL).</i>
100.	<i>There are no <u>internal funnel tanks</u> <u>the skin of airplane</u> is <u>the tank</u> (PTCW, URL).</i>	<i>У цього літака немає <u>внутрішніх баків</u> як таких, його <u>паливний бак</u> – <u>обшивка самого літака</u> (ЛЗС, URL).</i>

SUMMARY

This qualifying master paper deals with the linguistic and cultural features of the English documentary on scientific and technical subjects and means of their reproduction in the Ukrainian.

The **topicality** of the research is determined by the lack of the studies of the terminology of the documentary on scientific and technical subjects over the last decades, the importance of determining the linguistic and cultural features of the English documentary on scientific and technical subjects and means of their reproduction in the Ukrainian.

The **aim** of the qualifying master paper is to determine the linguistic and cultural features of the English documentary on scientific and technical subjects and means of their reproduction in the Ukrainian.

Achieving this aim involves solving a number of research **objectives**:

- to reveal the linguistic and cultural features of documentary of scientific and technical subjects;
- to define the specific features of documentaries of scientific and technical subjects;
- to analyze the classification of terminological units as linguistic and cultural features of the English documentaries of scientific and technical subjects;
- to explore the features of translation of scientific and technical terms into Ukrainian;
- to highlight the features of audiovisual translation;
- to characterize the complex application of translation transformations as means of translating the linguistic and cultural features of the English documentaries of scientific and technical subjects into Ukrainian.

The **object** of the study is the linguistic and cultural features of the English documentary on scientific and technical subjects in the source language and in the Ukrainian translation.

The **subject** of the research is linguistic and cultural features of the English documentary on scientific and technical subjects s structural and selection of equivalents and translation transformations as ways of its translation into Ukrainian.

The following **methods** were applied in the course of the research:

- method of translation analysis of the English documentaries of scientific and technical subjects and means of their reproduction into Ukrainian;
- deductive method to define the terms in the English documentaries «Planes that Changed» the «World and Modern Marvel»;
- descriptive method to formulate the theoretical basis of the study;
- methods of comparative analysis to compare the results and highlight their practical value;
- method of structural and semantic analysis to classify the terminological units of the English documentaries;
- method of translation analysis to study the ways of rendering linguistic and cultural features of the English documentaries on scientific and technical subjects into Ukrainian;
- method of quantitative calculations to summarize quantitative indicators and the ratio of terminological units in English documentaries of scientific and technical subjects;

The **scientific novelty** of the conducted research is as follows: for the first time the problem of translation of the English documentaries of scientific and technical subjects is considered, and ways of reproducing of the linguistic and cultural features into Ukrainian are revealed..

The **practical value** of the obtained in the paper results is to contribute audiovisual translation to the general theory of translation, in particular to the special theory of audiovisual translation of documentaries of scientific and technical subjects.

The research materials can be used be used in teaching a practical translation course of "Audiovisual Translation".

The structure of qualifying master paper. The qualifying master paper consists of an introduction, three chapters with conclusions to each of them, general conclusions, three bibliographic lists, the annex and the summary.

Media discourse is a set of processes and products of speech activity in the sphere of mass communication in the richness and complexity of their interaction. From the linguistics point of view, the following types of film discourse are represented by artistic (staged) and non-artistic (documentary) that are based on such features as type of pictorial signs (icons, indexes), type of broadcasting (artistic, scientific / non-fiction), leading function (expressive- appellate influence, (informing / persuading). A documentary film is a component unit of film discourse. The documentary film is a nonfictional motion picture intended to document reality, primarily for the purposes of instruction, education, or maintaining a historical record. The documentary on scientific and technical subjects tells about the achievements in various fields of science, technology, technological and production processes, so it is intended for a narrow circle of scientists and workers of that field, which is mentioned in the documentary film.

Linguoculturology is concept which is defined as the conventional mental unit directed to the complex studying of language, mind and culture. It is a science that studies the correlation and interaction of culture and language. Each nation's language has its own linguistic and cultural features. The specific features of the English documentary of scientific and technical subjects are accuracy, logic, clarity, objectivity, argumentation of presentation of information, and the intension with terminological units. Terminological units of scientific and technical discourse

include general scientific, general technical and special terms. The terms are presented in both single words and multi-component terminological constructs, which consist of two or more components. Multicomponent terminological units are divided into terms by semantic structure: with low degree of semantic unity; with a higher degree of semantic unity and the highest degree of semantic unity.

Documentary, as well as other types of audiovisual production, are characterized by the combination of several channels (visual and auditory), so the translator has to work simultaneously with text, images, as well as audio tracks (music, noise, songs, etc.). Documentary translation is a kind of audiovisual translation, it is divided into two types: revoicing and subtitling. One type of revoicing is dubbing- the complete replacement of the original language audio track with the target language audio track.

Despite the absence in the documentaries on scientific and technical subjects of emotional color, jargon, phraseologism that are characteristic feature films, because of the difference in the phonetic, lexical and syntactic composition of English and Ukrainian, literal translation is practically impossible, in order to achieve equivalence and adequacy of translation, there is a need to apply translation transformations.

The lexical and semantic transformations are transformations at the level of the lexical unit meaning, so such transformations are applied when it is necessary to modify the meaning of the terminological unit or its component according to what it is to be understood by the reader and most often represented by concretization and sense development. The use of lexical transformations allows conveying the form of a foreign language unit most accurately, making it understandable for the recipient of the translated text, in particular, it is antonymic translation. The grammatical translation transformations imply changes at the grammatical level of the terminological unit and are represented mostly by transposition and general replacement. Omission and addition are used to ensure proper transmission of the content of the message.

A promising area of further research is exploring and investigation in the field of translation within documentary film discourse. In addition, further development of strategies and tactics for rendering linguistic and cultural features of the English documentary of scientific and technical subjects into Ukrainian is a promising direction of further research into this subject.